

Mokslo Lietuva

Leidžiamas nuo 1989 m., du kartus per mėnesį

Nr. 22 (665)

Ramių šventų Kalėdų ir laimingų Naujųjų 2021 metų!

*Lietuvos mokslininkų sąjunga sveikina
akademinę bendruomenę Šventų
Kalėdų ir naujų 2021 metų proga,
linkėdama pilietiškumo ir nuoširdumo,
išminties, drąsos ir susitelkimo. 2020-ieji
buvo sudėtingiausių išbandymų metai.
Jūs išeikė tapšime stipresni, vykdant
savo pareigą valstybei ir pasauliui.*

LIETUVOS MOKSLININKŲ SAJUNGOS VARDU
PIRMININKAS PROF. DR. DALIUS SERAFINAS

Kalėdų Senelis. Dr. Laimos Petrauskienės dovana Lietuvos mokslininkų sąjungai ir „Mokslo Lietuva“ skaitytojams (šiam piešiniui ir rankų darbo žaisliukams – 70 metų)

ŠIAME NUMERYJE

Kovo 11-osios Akto signatarų žodžiai ● 1 p.

Naujoji Seimo ir akademinės bendruomenės bendradarbiavimo grupė pradėjo darbą ● 2 p.

Gerovės valstybės link – šeimos sodyba ● 3 p.

Lietuva tarp valstybių, sėkmingai ugdančių talentus ● 4 p.

Baltarusijos demokratinei opozicijai – Andrejaus Sacharovo ir Laisvės premijos ● 4, 5 p.

Nauja virtuali svetainė LMA Vrublevskių bibliotekoje ● 6 p.

Visuomenei – apie Europos socialinį tyrimą ● 6, 7 p.

Naujos studijų programos Lietuvos universitetuose ● 7, 8 p.

Mokslininkų akiratyje – bažnyčių ir vienuolynų istorija ● 8, 9 p.

Išėjimo dovanos Lietuvai ● 9, 10 p.

Pilietinės iniciatyvos ● 11 p.

Šventiniai linkėjimai ● 11, 12 p.

KOVO 11-OSIOS AKTO SIGNATARŲ ŽODŽIAI

Prabudau per anksti

Leonas Milčius

*Prabudau taip anksti, per anksti,
Dar tik Himną radijas groja.
Už langų teberymo naktis,
Pas save ryto sapnas vilioja.*

*Trumpos žinios – vakarykščiai pelai,
Nesurasti sveikesnio grūdėlio,
COVID'o baimė, Seime – negerai,
Priversti dirbt su kaukėm, vargšeliai.*

*Vien nelaimės, kalti be kaltės,
Kalbomis tarsi dilgėlėm plaka,
Bet kai dirbt, ne plepėti reikės,
Ar nebus draugo petį praradę?*

*Ak, tėvyne tėvyne, kur tavo vaikai,
Kokios raganos juos pakerėjo?
Kur tie broliai, žalieji tautos ažuolai,
Kur ant Baltijos kelio stovėjo?
Daug protingų ir rankų dar daug,
Tik kišenėse partijų tūno.*

*Tas kitoks, neprieis, nepaspaus,
Tarsi būtų ne Lietuvos sūnus.*

*Suprantu, jog sakys, kad laikai jau kiti,
Mes beviltiškai esam pasenę.
Tik užmigti ilgai naktimis negali,
Kai taip niukiasi Nemuno žemė.*

Autorius yra Kovo 11-osios Akto signataras,
technikos mokslų daktaras

2020 – blogiausi metai šių laikų istorijoje?

Žurnalas „Time“ neseniai paskelbė eilinio numerio viršelį, kuriame pavadino 2020-uosius blogiausiais metais. Viršelyje pavaizduotas skaičius „2020“, užbrauktas raudonu kryžiumi. Žemiau – užrašas: „Blogiausi metai istorijoje“.

Žurnalas taip pat paskelbė viršeliui skirtą straipsnį, kurį parašė amerikiečių kino kritikė Stephanie Zacharek. „JAV istorijoje buvo ir blogesnių metų, ir jau

tuo labiau blogesnių metų pasitaikė pasaulio istorijoje, bet dauguma iš dabar gyvenančių žmonių niekada nematė tokių metų, kaip šie“, – sakoma straipsnyje. Anot autorės, liko labai mažai žmonių, kurie prisimena sunkius 1918–1919 metų ispaniškojo gripo pandemijos, Didžiosios depresijos, Pirmojo ir Antrojo pasaulinių karų laikus. „Kiti iš mūsų nebuvo pasirengę tam: besikartojančioms stichinėms

nelaimėms, rodančioms, kaip smarkiai mes įskaudinome gamtą; rinkimams, kurių rezultatus mėginama užginčyti remiantis fantazijomis; virusui, kuris galbūt išplito nuo šikšnosparnio tik tam, kad apverstų aukštyn kojomis beveik visų planetos gyventojų gyvenimą ir pražudytų apie 1,5 mln. žmonių visame pasaulyje“, – rašo S. Zacharek. *Šaltinis – ELTA, 2020 12 07*

Prisiekiu ginti

Liudvikas Narcizas Rasimas

„Prisiekiu ginti Lietuvos teritorinį vientisumą...“ – girdėjome iš priesaiką priimančio Prezidento lūpų. Tą girdėjome ir iš priesaiką priimančių Seimo narių lūpų, tačiau, kai per televiziją šnekėjo kandidatai į ministrus, jų programinės nuostatos rodė, kad jie pasiruošę ne tik šį, bet ir kitus Lietuvos Respublikos konstitucine santvarka grindžiamus principus pažeisti. Jie atvirai kalbėjo apie lietuvių kalbos, kaip valstybinės, statuso pakeitimą, per naujai patvirtintą Vyriausybės programą siekti valstybės teritorijos federalizavimo, priimant Tautinių mažumų įstatymą. Jau šiandien tik vienoje šalies teritorijos dalyje rodomos kitos valstybės televizijos laidos, skirtos tik išskirtinei teritorijai.

Mes visi norėtume matyti tas laidas. Dar daugiau – reikalaujama, kad šioje teritorijoje kandidatai į seniūnus mokėtų ir lenkų kalbą. Suprantama, kad renkantieji gali pasirinkti tarp mokančio ir nemokančio lenkų kalbos, bet išskirti tam tikrą teritoriją, kur matoma ne sava, o tik svetimės šalies televizija, arba kai mokama kalba taikoma tik šiai teritorijai, – akivaizdus Konstitucijos ir duotos priesaikos pažeidimas.

Paskelbus Kovo 11-osios Akta, į Lietuvos gyvenančius kitataučius buvo kreipiamasi jau ne kaip į tautines mažumas, o kaip į tautines bendrijas, nors buvo paliktas sovietinis 1989 m. Tautinių mažumų įstatymas. Jis nustojė galioti 2010 m. sausio 1 d. Panašiai nustojė galioti ir kiti sovietiniai įstatymai. Vieni dėl to, kad buvo priimti nauji, o kitų paprasčiausiai nereikėjo. Nereikėjo ir Tautinių mažumų įstatymo, nes Lietuvoje nebuvo jokios kitos valstybės etninių žemių. Lietuvis neturėjo ir iki šiol neturi jokių didesnių teisių už save laikančiu rusu, baltarusiu, ukrainiečiu, lenku ar vokiečiu.

Taip, Lietuvoje yra didoka grupė piliečių, save laikančių lenkais, bet „...kokiai tautybei priklausyti – asmeninis apsisprendimo reikalas, t. y. niekas, išskyrus patį asmenį, negali spręsti jo priskyrimo kokiai nors tautybei

klausimo, todėl negalima nustatyti išskirtinių valstybinės kalbos vartojimo taisyklių, atsižvelgiant į pasirinktą tautybę“ (KT 1999 m. spalio 21 d. nutarimas). Ir nors, daugelio mokslininkų nuomone, šios grupės žmonės yra ne Lenkijos, o Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės gyventojų palikuonys ir dabar yra Lietuvos piliečiai, jiems Lenkija dalina lenko kortą, kas reiškia „visų pirma Lenkija“. Ar žinoma, kiek tokių kortų turėtojų yra Seime, Prezidentūroje, Vyriausybėje?

Jeigu jau norima Lietuvos piliečio pase parašyti pavardę ne lietuviškomis raidėmis, būtina tame pačiame lape labai aiškiai parašyti lietuviškomis raidėmis tarimo transkripciją, nes vienam garsui pas mus skiriama viena raidė. Svarbu, kad, paėmus tokį dokumentą, asmenvardžius būtų galima tinkamai išarti. Teisingas ištarimas taip pat yra asmens tapatumą nusakantis dalykas.

Dabar apie valstybinę kalbą, kurios siekiama atsikvėpti net tarp taksi vairuotojų. Lietuvių kalba yra konstitucinė vertybė. Ji saugo tautos identitetą, integruoja pilietinę tautą, užtikrina tautos suvereniteto raišką. Įstatymų leidėjas privalo numatyti lietuvių kalbos apsaugos priemones ir jas įgyvendinančias institucijas. Lietuvių kalba privalo būti vartojama visose viešojo aptarnavimo srityse, įstaigose, savival-

dybėse. Įmonės ir organizacijos tarpusavyje susirašinėja valstybine kalba.

Kitose gyvenimo srityse asmenys gali nevaržomai vartoti kitas kalbas. Asmens tautybė negali būti pagrindas reikalauti, kad jam nebūtų taikomos taisyklės, kylančios iš valstybinės kalbos statuso. Visi Lietuvos piliečiai – nesvarbu, ar jie priklauso titulinei lietuvių tautai, ar yra kitokios etninės kilmės, pagal Konstituciją yra lygūs, taigi negalima teikti jiems privilegijų dėl jų etninės kilmės. Tautinėms bendrijoms (diasporoms) veikti pas mus jokių trukdžių nėra. Kita vertus, kitokios etninės kilmės piliečiai per valstybinės kalbos mokėjimą turi integruotis į pilietinę Lietuvos visuomenę, tuo tarpu lenkų ar rusų kalba Lietuvoje yra atneštinė.

Deja, matome, kad žemesniais, negu Konstitucija, teisės aktais ar Vyriausybės programomis bandoma siekti pakeisti konstitucine santvarka pagrįstus principus. Pavyzdžiui, priėmusi siūlomą Tautinių mažumų įstatymą, Lietuva oficialiai pripažintų, kad valdo kitoms tautoms priklausančias etnines žemes. Ar suprantame, kur tas nuvestų? Ar patys norime sukurti savą Padniestrę, Donbasą? *Autorius yra teisininkas, Kovo 11-osios Akto signataras. Šaltinis: www.pozicija.org*

Seimo ir akademinės bendruomenės bendradarbiavimas

Gruodžio 16 d. įvyko nuotoliniu būdu organizuotas pirmasis Laikinosios Seimo ir akademinės bendruomenės bendradarbiavimo grupės posėdis. Jame dalyvavo šiai grupei priklausantys Seimo nariai: prof. Aurelijus Veryga, Lietuvos sveikuolių sąjungos garbės prezidentas Dainius Kepenis, politologas prof. Raimundas Lopata, doc. dr. Stasys Tumėnas ir kt. Prisijungė ir gana nemažas būrys mokslininkų, atstovaujančių įvairioms mokslo ir studijų institucijoms.

Posėdyje buvo išsakytas platus spektras problemų, aktualių švietimo, studijų ir mokslo bendruomenėms. Kaip ir įprasta pirmajame susitikime, tiek parlamentariai, tiek mokslininkai prisistatė, apibūdindami savo atstovaujamas mokslo sritis ir institucijas, apžvelgė problemas, su kuriomis teko susidurti, bei galimus jų sprendimo kelius.

Susitikimo metu Lietuvos mokslininkų sąjungos (LMS) atstovai akcentavo, kaip svarbu išsaugoti ir kryptingai panaudoti Lietuvos mokslininkų potencialą, kuriant ir įgyvendinant mokslo pasiekimus bei išsamia vykstančių procesų analize pagrįstą valstybės raidos strategiją. Tai leis išvengti neapgalvotų populistinių sprendimų, panaudoti mokslininkų sukauptą patirtį ir naujausių tyrimų išvadas, sprendžiant regionų socialinės, ekonominės ir kultūrinės atskirties iššūkius. „Mokslininko smegenys į pensiją neišeina“, – akcentavo prof. dr. J. Jasaitis, todėl yra svarbus pagarbūs ir pragmatiškas požiūris į vyresnės kartos mokslininkus, jų įtraukimas į sudėtingiausių strateginių problemų sprendimą, vietinių gamtos, žmonių ir infrastruktūros išteklių analizę bei kūrybišką jų panaudojimą.

LMS pirmininkas prof. dr. D. Serafinas įvardijo vieną iš LMS numatytų artimiausių penkerių metų tikslų – įgyvendinti mokslu grįstas inovacijas Lietuvos regionuose, atokesnėse kaimo vietovėse, užtikrinant jų socialinį, kultūrinį, demografinį, ekologinį ir

LMS pirmininkas prof. dr. Dalius Serafinas

ekonominį gyvybingumą. Profesorius ypač akcentavo žiniomis ir moksliniais įrodymais grįstos politikos formavimo bei įgyvendinimo svarbą ir sisteminio horizontalaus tarpusritinio valstybės valdymo būtinybę.

Prof. Aurelijus Veryga antrino šiai minčiai, teigdamas, kad, darant sprendimus, susijusius su koronaviruso plitimu, sustiprėjo sprendimų koordinavimas tarp ministerijų. Labai svarbu jį tęsti ir suvaldžius pandemiją. Posėdyje ypač aktyviai dalyvavo Lietuvos energetikos instituto direktorius dr. Sigitas Rimkevičius, pabrėžęs švarios žaliosios energetikos vaidmenį ekonomikos pažangai ir visuomenės gerovei. Apie gana pavojingus kai kurių pastarojo meto neapgalvotų reformų padarinius Lietuvos universitetų raidai labai taikliai pasisakė ilgametę darbo patirtį regioniniame universitete turintis Seimo

narys doc. dr. Stasys Tumėnas. Netrukus po posėdžio išleistame šių metų gruodžio mėnesio naujienlaiškyje jis konstatavo, kad „pamokas, tik nebeaišku iš kokio – tariamo ar tikro – Lietuvos universitetų optimizavimo / reorganizavimo privalo išmokti visi – ir LR Seimas, ir ŠMSM, ir LR Vyriausybė, nes realybėje vyko ne taip, kaip buvo numatyta“.

Posėdžiui vadovavusi Laikinosios grupės pirmininkė prof. habil. dr. Vilija Targamadžė apibendrino dalyvių išsakytas mintis ir pasiūlė kitą grupės posėdį sušaukti 2021 m. sausio pabaigoje, pakviečiant jame dalyvauti Švietimo, mokslo ir sporto ministrę, prašant, kad ji pristatytų Lietuvos mokslo politikos prioritetus, jų įgyvendinimo kryptis ir priemones.

Laikotarpiu tarp posėdžių Laikinosios Seimo grupės nariai ir akademinės bendruomenės atstovai bendradarbiaus, teikdami pasiūlymus perspektyviam šios grupės darbo

LRS Seimo narys doc. dr. Stasys Tumėnas

planui. Jau antrą kadenciją Seime veikianti grupė atvėrė puikią galimybę operatyviam pasikeitimui informacija tarp Seimo narių ir mokslininkų. „Mokslo Lietuvos“ informacija

LIETUVOS MOKSLININKŲ SĄJUNGOJE

SVEIKINAME GIMTADIENIO PROGA!

Gruodį gimtadienius sutiko penki Lietuvos mokslininkų sąjungos tarybos nariai: prof. Dobilas Jonas Kirvelis, prof. Vincas Būda, dokt. Salomėja Vanagienė-Lukaitė, doc. dr. Zita Migonienė ir dr. Reda Cimpperman. Sveikiname prof. **Dobilą Joną Karvelį** jubiliejus – 80-ojo gimtadienio – proga.

Jubiliejus sutiko Lietuvos mokslininkų sąjungos nariai: Vilius Jurgis Bistrickas – 80, Algirdas Sužiedėlis – 65, Virginijus Kanapinskas – 40; Justinas Rimas – 65.

Gimtadienius gruodį sutiko Lietuvos mokslininkų sąjungos nariai: Ričardas Ba-

kanas, Ričardas Kolosovskis, Dalytė Matulevičiūtė, Juozas Jeronimas Misevičius, Raimondas Mozūraitis, Jurgis Algimantas Sutkevičius, Irena Ambrazienė, Svetlana Jevsejeva, Boleslovas Krikštaponis, Danguolė Šavareikienė, Žydrė Kadžiulienė, Judita Žymantienė, Lidija Safonova, Artūras Jukna, Antanas Laukaitis, Albinas Auškalnis, Martynas Purvinas, Loreta Ragulienė, Sergejus Neifachas, Vilija Račkauskienė, Daiva Senulienė, Dalia Urbanavičienė, Deividas Valiūnas, Milda Vasinauskienė, Natalija Šedžiuvienė. *LMS informacija*

REDAKTORIAUS KOMENTARAS

ILGAS KELIAS GEROVĖS VALSTYBĖS LINK

2. Šeimos sodyba

Prof. dr. Jonas Jasaitis

Kai, baigiantis Antrajam pasauliniam karui, Lietuvoje vėl buvo atkurtas okupacinis vadinamosios „Sovietų Sąjungos“ (iš tikrųjų – prorusiškos komunistinės imperijos) režimas, jo atsiųsti Lietuvos valstybės naikintojai kartu su vietiniais išdavikais pirmiausia ėmė niokoti šeimų sodybas. Jie labai gerai suprato, kad įtvirtinti iškrypėlišką komunistinį režimą galima tik pakeitus užgrobtos valstybės gyventojų mąstyseną, įdiegus jiems svetimas, visą gyvenimo modelį keičiančias nuostatas. Tai jau buvo išbandyta kitose valstybėse, nesibodint net pačių žiauriausių priemonių. Ukrainoje kolchozų kūrimas vyko, masiškai išžudant ūkininkus (žinomas šturpiu Holodomoro pavadinimu), Užkaukazėje ir Pabaltijyje – šalia gyvenančių tautų supjudymas, priskiriant vienos tautos etnines žemes kitai, organizuojant masines istorinių faktų klastojimo, šmeižto ir patyčių kampanijas, ir t. t.

Pirmiausia šeimos sodybos buvo naikamos, be teismo ištremiant valstiečių, inteligentų ir valstybės tarnautojų šeimas į už kelių tūkstančių kilometrų esančias Kazachstano, Altajaus, Sibiro, Arkties pakrančių vietas. Kai kuriose iš jų net žolė neaugo, todėl siekis buvo tik vienas – išžudyti ištremtuosius. Lygiagrečiai buvo organizuotas Lietuvos okupacijai nepritariančių ir jai besipriešinančių gyventojų naikinimas, sukurta analogo pasaulyje neturinti sovietinių mirties stovyklų – gulagų – sistema.

Nors šiandien jau surinkta gausybė duomenų apie sovietinių budelių nusikaltimus, joks tarptautinis teisinis persekiojimas iki šiol net nepradėtas, tarsi būtų specialiai laukiama, kol nusikaltimus vykdę asmenys patys išmirs, o jų palikuonys toliau sleiks pasauliui klastotes ir net aiškias, kad žiauriausios imperijos subyrėjimas neva turi būti vertinamas kaip globali katastrofa, o ne kaip nusikaltėliško režimo pabaiga. Apie tai, kaip šis režimas bandė kištis į šeimos gyvenimą visame pasaulyje, koks amoralus jo poveikis jaučiamas net dabar, praėjus trims dešimtmečiams nuo jo žlugimo, pasaulio istoriografijoje neaptarta iki šiol. Priešingai: tiek buvusioje sovietinės įtakos stovykloje, tiek ir Vakarų valstybėse vis įnirtingiau platinamas benamio „pasaulio valkatos“ kultas. Mums įkyriai brukamas įvaizdis asmens, neturinčio ne tik savo šeimos, bet ir savo tautos, savo valstybės. Niekam neatsakingo, neturinčio jokių pareigų nei valstybei, nei žmonijai.

Pasaulyje žinomos gana skirtingos vietos bendruomenės egzistavimo ideologijos. Kai kur nepopuliari monogaminė šeima, kai kur vaikų priežiūra paliekama vietos bendruomenės nuožiūrai. Kai vieni kuria monumentalias šeimos sodybas šimtmečiams, perduodamas iš kartos į kartą, tampančias viso pasaulio kultūros paveldo objektais, kiti pasitenkina laikiniais statiniais, tik šią dieną apsaugančiais nuo darganos, laukinių žvėrių ar kitų pavojų. Sodybų struktūrą, pastatų architektūros stilių lemia konkrečioje aplinkoje turimos statybinės medžiagos ir priemonės, gyventojų finansiniai pajėgumai, religija ir kultūrinė aplinka, klimatinės sąlygos ir kiti veiksniai, jų savininkų profesijos ir pan. Pasaulio įvairovė yra didžiulė, bet laimei turime penkis skirtingus žemynus ir labai skirtingas tautų tradicijas, todėl nėra jokio reikalo brukti visiems vienodą, dažniausiai primityvų, bendros gyvenimo modelį. Pasaulio grožis slypi ne tik gamtos, bet ir jo kultūros įvairovėje.

Daugelis tautų labai rūpestingai saugo savo sodybų unikalumą, kurdamas regioninius parkus, etnografines gyvenvietes ir muziejus po atviru dangumi, vadinamuosius skansenus. Šis svetimžodis, iš pradžių reiškęs tik Švedijos sostinės etnografinio parko vardą, dabar jau yra tapęs bendrinio žodžio, reiškiančiu vietą, kurioje eksponuojami kurios nors tautos ar atskiro regiono liaudies statybos paminklai, namų apyvokos daiktai ir kiti tautos kultūros istoriją iliustruojantys objektai. Pavyzdžiui, Slovakijoje galima giliau pažinti romų gyvenimą, apsilankius čigonų skansene. Lotynų Amerikoje išsaugotas actekų gyvenviečių paveldas.

Lietuvos etnografinių regionų ypatumai išsamiai atskleisti 1974 m. birželio 21 d. oficialiai atidarytame liaudies buities

muziejuje Rumšiškėse (Kaišiadorių r.). Lankytojų būrius sutraukia etnografiniai Dzūkijos kaimai: Zervynos, Marcinkonys, Musteika. Savita architektūra pasižymi Molėtų, Anykščių ir kitose Aukštaitijos etnografinėse vietovėse esančios šeimų sodybos. Nepakartojamu grožiu pasižymi Žemaitijos sodybos Telšių, Plungės, Kretingos ir kituose rajonuose. Mažosios Lietuvos etnografiniai kaimai aprašyti to paties pavadinimo Martyno Purvino knygoje. Gal kiek mažiau žinomas net nuo 1620 metų istoriniuose šaltiniuose minimas gatvinis Dargaičių kaimas Šiaulių rajone. Panašios struktūros yra Kleboniškių kaimas (Radviliškio r.), esantis Daugyvenės kraštovaizdžio draustinyje, netoli unikalios Burbiškių dvaro, garsėjančio kasmetinėmis tulpių žydėjimo šventėmis.

Tačiau kiekvienas laikmetis turi ir savitą šeimos sodybų architektūrą, populiarias, kartais net neįprastas gyvenamųjų namų statybos medžiagas (molį, šiaudus ir kt.). Šalia įprastinių, šiuo metu bene populiariausių, iš plytų ir įvairios struktūros blokelių sumūrytų namų, vėl populiarėja ir medinės sodybos. Madų pasikeitimą padiktavo ir ekologiniai bei energetinio taupumo reikalavimai, akivaizdi klimato kaita ir būtinybė ją mažinti. Tačiau sodybų architektūrą bene labiausiai veikia pasikeitusi jų naujųjų savininkų gyvenama, jų pragyvenimo šaltiniai, šeimos verslų kaita.

Didžiulį poveikį sodybų struktūrai padarė dabartinis Lietuvos gyventojų mobilumas, darbo ir mokymosi labai skirtingose valstybėse patirtis. Todėl jau nieko nestebina ne tik Lenkijos ar Šveicarijos, Švedijos ar net Islandijos architektūros bruožai. Ne visi iš kitų valstybių atvežti architektūriniai sprendimai yra racionaliai pritaikomi Lietuvoje. Neretai sodybų architektūra ryškiai nesiderina ne tik su atitinkamo regiono etnografiniais bruožais, bet ir su krašto klimatu, tačiau tai liudija apie labai intensyvias originalių sprendimų paieškas. Teorinių, bet nesunkiai suprantamų sodybų kūrimo rekomendacijų, kuriose derintųsi krašto etnografinės tradicijos ir naujųjų laikų praktiškumas, labai stokoja. Tokių disciplinų, kaip lietuviškoji namotyra, pas mus tenka, kaip sakoma, su žiburiu ieškoti. Ne vienas gyvenamųjų namų statybos inžinierius, neseniai gavęs šios specialybės diplomą, nėra net girdėjęs apie išėivijos atstovo Jurgio Gimbuto darbus, už kuriuos jam suteiktas Vilniaus Gedimino technikos universiteto garbės daktaro vardas. O kur mūsų dabartinių laikų namotyrininkai? Kur šiuolaikinių sodybų kūrėjai, norintys nenutolti nuo gana turtingo savo tautos etnografinio paveldo ir kartu įsirengti dabartinius jų poreikius atitinkančius šeimos namus, galėtų rasti juos dominančių teorinių įžvalgų ir praktinės patirties pavyzdžių?

Atkūrus Lietuvos Respubliką, šeimos sodybų kūrimo poreikis labai išaugo. 1918–1940 metų sodybų pavyzdžių, tinkančių ir mūsų laikmečiui, išliko labai nedaug. Savarankiškos valstybės egzistavimo laikotarpiu, deja, buvo labai trumpas. Bene ryškiausiai jį atspindi išėivijos autoriaus Vytauto Alanto (Jakševičiaus) romanas „Liepkalnio sodyba“. Šiame romane aprašoma darnios šeimos kuriamą pažangų ūkį, jos statomos modernios sodybos istoriją nutraukia raudonoji vėtra, privertusi „ilgam uždaryti langines“. Kolūkmečio (prof. Alvydo Baleženčio įvesta sąvoka) laikotarpiu tuometinė valdžia sodybų kūrėjų neugdė. Priešingai, gambiaus kaimo jaunimą varė nuo žemės. Todėl ir dabar šiuolaikinių sodybų kūrimo procesas vyksta „klaidų ir bandymų“ keliu.

Prieš keliolika metų žurnale „Žemės ūkis. Verslas“ paskelbtas mano straipsnis, kuriame iškėliau idėją skirti šeimos sodybai hektarą žemės ir numatyti ne mažiau kaip dešimtmetį trunkančią valstybės ir savivaldybių paramą sodybos kūrimui, sukėlė nemažą susidomėjimą. Tai paskatino tęsti šiuolaikinių sodybų struktūros tyrimus. Paaiškėjo, kad formuojasi didžiulė sodybų įvairovė, nes šeimų sodybas užmiestyje kuria ir tie, kurių profesinė veikla nesusijusi su žemės ūkiu. Moderniose sodybose ryškėja 3–4 glaudžiai susijusios sodybos dalys, turinčios labai skirtingą paskirtį: gyvenamoji, ūkinė (verslo), rekreacinė (sporto, laisvalaikio), etnografinė (edukacinė, pomėgių ir kt.). (Tęsinys – kitame numerioje)

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO PRANEŠIMAI

Baltarusijos demokratinei opozicijai – 2020 metų Laisvės premija. Pagal priimtą Seimo nutarimą, Laisvės premija bus įteikiama Laisvės gynėjų dieną – sausio 13-ąją. „Vienas svarbiausių įvykių šiais metais buvo ir yra baltarusių tautos siekis gyventi demokratinėje valstybėje. Esame istorinio momento, baltarusių tautinės savimonės pabudimo, galimai pakeisiančio Baltarusijos ir kartu visos Europos ateitį, liudininkai. Labai simboliška, kad premija bus įteikiama sausio 13-ąją, nes šiandien Baltarusijoje vykstantys protestai prieš nelegitimą vadovą Aleksandrą Lukašenką, saugumo struktūrų smurtas dažnam gali priminti tuos skaudžius sausio įvykius Lietuvoje prieš 30 metų“, – pristatydamą pasiūlymą, anksčiau kalbėjo Laisvės premijų komisijos pirmininkė Paulė Kuzmickienė.

Kaip pažymėjo Laisvės premijų komisijos vadovė, matydami sunkumus, su kuriais susiduria Baltarusijos pilietinė visuomenė savo kovoje už demokratiją, privalome Baltarusijos žmonėms išreikšti aiškų palaikymo ženklą, turime prisidėti prie to, kad Baltarusija sugrįžtų į demokratišką politinį Europos žemėlapi. P. Kuzmickienės teigimu, Laisvės premija simboliškai galėtų būtų įteikiama opozicijos telkėjai ir išrinktajai Prezidentei Svatlanai Cichanouskayai.

Laisvės premija siekiama įvertinti asmenų ir organizacijų laimėjimus ir indėlį ginant žmogaus teises, plėtojant demokratiją, skatinant tarpvalstybinį bendradarbiavimą kovojant už Rytų ir Vidurio Europos tautų laisvą apsisprendimą ir suverenitetą.

Seimas pritarė Vyriausybės programai. Už tai numatantį Seimo nutarimą balsavo 78 Seimo nariai, prieš – 30, susilaikė 20. Po šio sprendimo nauja Vyriausybė gavo įgaliojimus veikti. Ministrė Pirmininkė Ingrida Šimonytė patikino: „Bus tęsiami taip pat ir tie darbai, dėl kurių mes galbūt turėjome skirtingas nuomones juos priimant, bet, kaip aš esu jau ne kartą minėjusi, – revoliucijų tikrai Lietuvai nereikia. Svarbiausia šiandien yra ne reformos. Svarbiausia šiandien yra, kiek žmonių gyvybių mes sugebėsime išsaugoti.“

Kaip anksčiau minėjo I. Šimonytė, programoje yra nemažai dalykų, dėl kurių tartis reikės gana anksti, nes pasekmės visuomenei ir atitinkamiems sektoriams ateis tikrai ne iš karto. Kaip pavyzdį, ji pirmiausia nurodė švietimo pokyčius. Premjerė pabrėžė, kad bus stengiamasi skirtingas vertybes ar akcentus maksimaliai suderinti Lietuvos žmonių grovei: „Manau, kad galiausiai išpareigoti ir savo komandos vardu, kad mes tikrai padarysime viską, kad po ketverių metų niekas negalėtų pasakyti, jog tai buvo ketveri prarasti Lietuvos gyvenimo metai.“

Prisiektė XVIII Vyriausybės nariai. Gruodžio 11 d. Seime patvirtinus Vyriausybės programą prisiektė XVIII Vyriausybės ministrai: Ministrė Pirmininkė Ingrida Šimonytė, krašto apsaugos ministras Arvydas Anušauskas, ekonomikos ir inovacijų ministrė Aušrinė Armonaitė, vidaus reikalų ministrė Agnė Bilotaitė, teisingumo ministrė Evelina Dobrovolska, sveikatos apsaugos ministras Arūnas Dulksys, aplinkos ministras Simonas Gentvilas, kultūros ministras Simonas Kairys, energetikos ministras Dainius Kreivys, užsienio reikalų ministras Gabrielius Landsbergis, žemės ūkio ministras Kęstutis Navickas, socialinės apsaugos ir darbo ministrė Monika Navickienė, finansų ministrė Gintarė Skaistė, susisiekimo ministras Marius Skuodis ir švietimo, mokslo ir sporto ministrė Jurgita Šiugždinienė. Prisiektus naujosios Vyriausybės nariams, darbą baigė XVII Vyriausybė.

Konstitucijos 67 straipsnyje įtvirtinta, kad Seimas svarsto Ministro Pirmininko pateiktą Vyriausybės programą ir sprendžia, ar jai pritarti. Konstitucijos 92 straipsnyje nustatyta, kad nauja Vyriausybė gauna įgaliojimus veikti, kai Seimas posėdyje dalyvaujančių Seimo narių balsų dauguma pritaria jos programai. Vyriausybės įstatymo 6 straipsnyje reglamentuota, kad, kai Seimas pritaria Vyriausybės programai, Vyriausybė privalo per 3 mėnesius patvirtinti Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo planą.

Padidintas Lietuvos indėlis NATO misijose. Seimas vieningai priėmė nutarimus, kuriais nutarta didinti Lietuvos indėlį NATO misijoje Irake ir nustatyti NATO greitojo reagavimo pajėgoms, Jungtinėms ekspedicinėms pajėgoms priskirtų Lietuvos Respublikos karinių vienetų, NATO ir Europos Sąjungos (ES) karinėse vadavietėse tarnybą atliekančių Lietuvos karių ir civilių krašto apsaugos sistemos tarnautojų

LIETUVOS UNIVERSITETŲ ĮVERTINIMAS

VDU – tarp penktadalio geriausių universitetų

Ką tik paskelbtame tarptautiniame kylančių Europos ir Vidurio Azijos šalių universitetų reitinge „QS EECA University Rankings“ Vytauto Didžiojo universitetui (VDU) skirta 65 vieta tarp 400 aukštojo mokslo institucijų – universitetas pateko tarp 17 proc. geriausiųjų regione. Geriausių rezultatą VDU parodė kategorijoje, vertinusoje dėstytojų iš užsienio skaičių. Joje VDU užėmė 47 vietą.

„Tai, kad VDU pateko tarp geriausių Europos ir Vidurio Azijos universitetų, yra didelis ne tik šio universiteto, bet ir visos Lietuvos pasiekimas. Kita vertus, šio bendro visos universiteto bendruomenės pastangų rezultato tvarumas priklauso ir nuo vals-

tybės finansinio prisidėjimo prie Lietuvos aukštojo mokslo, kuris, deja, Europoje yra vienas skurdžiausių“, – sakė VDU mokslo prorektorė prof. Julija Kiršienė.

Nuo 2015-ųjų, kai reitingas buvo išplėstas, VDU pastoviai gerino savo pozicijas – prieš penkerius metus jam buvo skirta 77-oji pozicija. Šiomet VDU pagerino savo pozicijas penkiose reitingo kategorijose: akademinės reputacijos – 61, darbdavių reputacijos – 65, tarptautinio mokslinių tyrimų tinklo plėtros – 67 ir užsienio studentų – 87 vieta.

Be to, VDU keturiose kategorijose viršijo bendrą kylančių Europos ir Rytų Azijos šalių universitetų vidurkį. Universitetas dvigubai

VDU studentė. J. Vyšniauskytės-Rimkienės nuotr. – iš VDU archyvo

pranoko regiono vidurkį (5,7) pagal darbuotojų iš užsienio proporciją, tenkančią 100 darbuotojų, – 11,5. Viršytas vidurkis pagal daktaro laipsnį turinčių darbuotojų proporciją (73,8 proc.), vidutinį mokslo darbų skaičių, tenkantį vienam akademiniam darbuotojui (3,0) ir tarptautinių studentų proporciją, tenkančią 100 studentų (13,8 proc.).

QS rengiamas kylančių Europos ir Vidurio Azijos šalių universitetų reitingas (angl. *QS Emerging Europe and Central Asia University Rankings*) siekia įvertinti sparčiai augantį akademinį meistriškumą šiuose regionuose. Parengta pagal VDU pranešimą

Lietuva kyla pasaulio talentų ugdymo reitinge

IMD pasaulio talentų reitinge (angl. *IMD World Talent Report 2020*) Lietuva nepranda pozicijų aukščiausioje reitingo pusėje ir šiemet pakilo per vieną poziciją – iš 28 į 27 vietą. Tarp Europos Sąjungos (ES) šalių Lietuva yra 13-ta ir kartu su visu ES regionu išlieka stiprių talentų traukos centru viso pasaulio kontekste.

„Prieš metus, 2019 m., IMD talentų reitinge Lietuvos pastangos buvo įvertintos labai teigiamai. Tada Lietuva šoktelėjo į viršų per 8 pozicijas – iki 28 vietos. 2020 metų reitinge pakilome dar per vieną poziciją. Tai tikrai geras rezultatas. Pakilimą per vieną poziciją šių metų reitinge galime laikyti ėjimu teisinga kryptimi, tačiau priešakyje dar yra ilgas laukiančių darbų sąrašas, jeigu norime užsitikrinti šalies konkurencingumą“, – sako Marius Skuodis, ekonomikos ir inovacijų viceministras.

Talentų reitingą nuo 2005 m. sudaro IMD Pasaulio konkurencingumo centras, siekdamas įvertinti, kaip skirtingose šalyse veikia švietimo sistemos, kaip vyksta darbuotojų ugdymas įmonėse, talentingiausių pritraukimas ir jų išlaikymas. Kaip ir pernai, šiemet situacija vertinta iš viso 63 pasaulio šalyse. Talentų reitingas susideda iš 32 įvairių kriterijų, sujungtų į tris pagrindines kriterijų grupes: investicijos ir vystymas, patrauklumas ir pasirengimas.

Vertinant atskirus kriterijus, Investicijų ir vystymo kriterijų grupėje Lietuva užima 1 vietą pasaulyje pagal moterų dalyvavimą darbo rinkoje, 3 vietą pagal mokinių ir mokytojų santykį viduriniame ugdyme, 9 vietą

pagal mokinių ir mokytojų santykį pradiniaame ugdyme. Patrauklumo kriterijų grupėje aukščiausias įvertinimas tenka pragyvenimo lygio vertinimui – Lietuva yra 12-ta pasaulyje, 18-ta pagal aplinkos kietųjų dalelių taršą, 25-ta pagal talentų pritraukimą ir išlaikymą bei darbuotojų motyvacijos lygį pasaulyje. Pasirengimo kriterijų grupėje aukštai vertinami užsienio kalbų mokėjimas – 18 vieta, tarptautinė patirtis – 22 vieta, aukštasis išsilavinimas – 22 vieta pasaulyje.

Stipresnė pozicija Europoje

„Europos Sąjungos šalių kontekste Lietuva yra tryliktoje vietoje ir šiek tiek viršija reitinge esančių ES šalių įvertinimo vidurkį. Teigiamai vertintina tai, kad Lietuva buvo viena iš devynių ES šalių, kurios gerino savo pozicijas reitinge, kai didesnė ES šalių dalis (11 šalių) prarado savo pozicijas, o likusios išsaugojo prieš metus turėtas pozicijas“, – pažymi Vadimas Ivanovas, „Verslios Lietuvos“ Tyrimų ir analizės skyriaus vadovas. „Verslios Lietuvos“ analitikų vertinimu, tarp kaimyninių šalių Lietuva 2020 m. neišsiskyrė. Latvija savo vietą reitinge taip pat pagerino per vieną poziciją (33 vieta), Lenkija kilo kiek sparčiau – per dvi pozicijas (35 vieta). Vienintelė Estija nustebino šuoliu į geriausių šalių 20-tuką – pakilo iš 27 į 19 vietą.

Smukdo sisteminės klaidos

Vyriausybės strateginės analizės centro Studijų politikos ir karjeros analizės skyriaus vadovo Gintauto Jakšto teigimu, indekso

rezultatai neturėtų būti vertinami viena-reikšmiškai. Analitiko teigimu, didžiausią nerimą kelia ir toliau mažėjantis finansavimas švietimui. Švietimo finansavimui sumažėjus nuo 4,9 iki 4,5 proc. nuo BVP, Lietuva prarado dar 6 pozicijas. „Šis mažėjimas yra pasekmė to, kad švietime vis dar vyrauja „krepšelinis“ finansavimo modelis, o krepšelių dydžiai nėra pakankamai sparčiai didinami. Mažėjant studentų ir mokinių skaičiui, atsiveria didesnės vieno krepšelio finansavimo galimybės, kurios galėtų sudaryti prielaidas aukštesnei kokybei, tačiau verčiau sutaupoma“, – sako G. Jakštas. Pastebima, kad finansavimas vienam mokiniui ar studentui nežymiai augo (nuo 3691 JAV dol. per metus iki 4043), tačiau reitinguose pozicija prastėjo (nuo 37 iki 39 vietos). Tai parodo, kad, Lietuva, didindama finansavimą tokiais tempais, ne tik nepasivys kitų šalių, bet ir toliau kris.

Gilėjanti problema – kvalifikuotų darbuotojų trūkumas

Pasirengimo kriterijų grupėje 2019 m. buvo fiksuojami dideli pokyčiai (augimas iš 45 į 33 vietą), tačiau 2020 m. Lietuva šiek tiek smuktelėjo žemyn (į 34 poziciją). „Didžiausią teigiamą pokytį pastebime vertinant absolventų dalį IRT, inžinerijos, matematikos ir gamtos mokslų kryptyse. Tai leido Lietuvai pakilti reitinge per 7 pozicijas (iki 22 vietos). Didinti studentų priėmimą į šias kryptis buvo tikslingas žingsnis, tad tikimasi

šio rodiklio augimo ir ateinančiais metais“, – sako G. Jakštas.

„Labiausiai Lietuvos reitingą žemyn smukdo kvalifikuotos darbo jėgos trūkumas: nukritome iš 36 į 45 poziciją. Tai galime sieti tiek su kvalifikuotų darbuotojų poreikiu, kurio patenkinti nepavyksta, tiek su žemu mokymosi visą gyvenimą rodikliu, tiek su prastu studentų pasiskirstymu studijų kryptyse, kuris sukelia įgūdžių neatitikimą darbo rinkoje, kai baigusieji vienas programą negali įsidarbinti, o kitų programų absolventų trūksta“, – pastebi G. Jakštas.

Patrauklumas atspindi verslo pastangas

Šalies patrauklumo vertinimas nepakito – šiemet Lietuva reitinge užima 35 vietą, kaip ir pernai. Didžiausias šuolis į viršų įvyko 2019 m., kai Lietuva pakilo net 11 pozicijų. Didžiąją dalį šio reitingo rezultatų lemia Lietuvos verslininkų apklausa, iš kurios matyti, kad situacija neblogėja ir nuotaikos yra gana optimistinės. IMD konkurencingumo centro vertinimu, aukščiausioje reitingo pusėje dominuoja mažos ir vidutinio dydžio Europos šalys. Iš Rytų Europos tarp konkurencingiausių patenka tik Estija, Lietuva ir Slovėnija.

2020 metų IMD pasaulio talentų reitinge septynerius metus iš eilės pirmoje vietoje stabiliai įsitvirtinusi Šveicarija, antroje vietoje poziciją išlaiko Danija. Į konkurencingiausių trejetuką šiemet sugrįžo Liuksemburgas. Parengta pagal STRATA 2020 m. lapkričio 12 d. pranešimą

Baltarusijos demokratinei opozicijai įteikta A. Sacharovo premija

Gruodžio 16 d. Europos Parlamento rūmuose Briuselyje Baltarusijos demokratinei opozicijai įteikta 2020 m. Andrejaus Sacharovo premija už minties laisvę. Išimties tvarka Briuselyje, o ne Strasbūre surengtos ceremonijos metu Europos Parlamento (EP) pirmininkas Davidas Sasoli premiją iškilmingai įteikė Baltarusijos Koordinavimo tarybos atstovėms Svatlanai Cichanouskayai ir Veranikai Capkalai. Įteikdamas premiją, EP pirmininkas pažymėjo:

„Visas pasaulis žino, kas vyksta jūsų šalyje. Matome jūsų drąsą ir kančią. Matome moterų drąsą. Baltarusija rodo mums pavyzdį. Matome neapsakomo masto piktnaudžiavimus ir prievartą. Jūsų siekis ir ryžtas gyventi demokratinėje šalyje mus įkvepia. Mes remiame jūsų kovą.“

Priimdama premiją, Baltarusijos opozicijos lyderė S. Cichanouskaya sakė: „Kiekvienas baltarusis, dalyvaujantis taikiame proteste prieš smurtą ir neteisėtumą, yra

didvyris. Kiekvienas iš jų yra drąsos, atjautos ir orumo pavyzdys. <...> Baltarusiai nuo rugpjūčio 9 d. rinkimų protestuoja kiekvieną savaitę. Jie protestuoja dėl savo ir tų, kurie ten negali būti, ateities. Jie protestuoja už baltarusių, europiečių, jūsų ir mūsų laisvę bei orumą. Be laisvos Baltarusijos Europa nėra iki galo laisva. Prašome Europos ir viso pasaulio paremti Baltarusijos žmones.“

Demokratinei Baltarusijos opozicijai atstovauja Koordinavimo taryba – drąsų

moterų iniciatyva, kuriai priklauso pagrindinė opozicijos kandidatė šalies prezidento rinkimuose Svatlana Cichanouskaya, Nobelio premijos laureatė Svetlana Aleksijevič, muzikantė ir politinė aktyvistė Marija Kalesnikava bei politinės aktyvistės Volha Kavalkova ir Veranika Capkala. Demokratinei opozicijai taip pat atstovauja vaizdo tinklaraštininkas bei politinis kalnys Siarhei

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO PRANEŠIMAI

■ Atkelta iš 3 p.

dalyvavimo tarptautinėse operacijose 2021–2022 metais teisinį pagrindą. Nuspręsta padidinti NATO karinėje mokymo operacijoje Irake dalyvaujančių Lietuvos karių skaičių iki 50. Šiuo metu galiojantis Seimo nutarimas leidžia NATO karinėje mokymo operacijoje dalyvauti iki 11 Lietuvos karių ir krašto apsaugos sistemoje tarnaujančių civilių tarnautojų.

Pagrindiniai NATO karinio mokymo operacijos Irake uždaviniai yra teikti mokomąją ir patariamą paramą Irako gynybos ir saugumo institucijoms, taip pat šio sektoriaus mokymo įstaigoms. „Lietuvos pajėgų apsaugos būrys kovinėse operacijose nedalyvauja. Pagrindinė jo užduotis – užtikrinti Irako sostinėje esančios NATO karinės mokymo operacijos Irake vadavietės bazės vidaus apsaugą, taip pat jos personalo eskortavimą ir apsaugą Bagdado mieste“, – teigiama dokumento aiškinamajame rašte.

Seimo nutarimu sutarta 2021 m. siųsti iki 331, o nuo 2022 m. – iki 432 Lietuvos

karių ir civilių krašto apsaugos sistemos tarnautojų dalyvauti tarptautinėse operacijose, kai Šiaurės Atlanto Taryba priima sprendimą panaudoti NATO greitojo reagavimo pajėgas ir (arba) NATO karinių vadaviečių personalą tarptautinėje operacijoje arba ES Taryba priima sprendimą panaudoti ES karinių vadaviečių personalą tarptautinei operacijai.

2021–2022 m. taip pat nutarta siųsti iki 142 Lietuvos karių ir civilių krašto apsaugos sistemos tarnautojų, priskirtų Jungtinėms ekspedicinėms pajėgoms, dalyvauti NATO ar ES tarptautinėse operacijose ar tarptautinėse operacijose, vykstančiose NATO ir ES valstybių narių teritorijose, kai Jungtinėms ekspedicinėms pajėgoms vadovaujanti valstybė po konsultacijų su dalyvaujančiomis valstybėmis nusprendžia dalyvauti šiose operacijose.

Seimas išplėtė dvigubos pilietybės atvejus. Seimas priėmė Pilietybės įstatymo pataisą, kuriomis nutarta įtvirtinti naują dvigubos (daugybės) pilietybės įgijimo pagrindą. Pagal priimtas pataisas, Lietuvos Respublikos pilietis galės būti kartu ir kitos

valstybės pilietis, kai asmuo, kuris gimdamas įgijo Lietuvos Respublikos pilietybę, o kitos valstybės pilietybę, iki jam sukako 18 metų, įgijo ne gimdamas.

Pasak pasiūlymo iniciatorių, pasiūlymas parengtas siekiant eliminuoti šiuo metu galiojančias diskriminacines nuostatas išsaugoti Lietuvos Respublikos pilietybę Lietuvoje gimusiems ir kartu su tėvais dar iki pilnametystės kitos šalies pilietybę įgijusiems vaikams, lyginant su užsienyje gimusiais vaikais. Anot jų, šiuo pasiūlymu suvienodinamos sąlygos išsaugoti Lietuvos Respublikos pilietybę Lietuvos Respublikos piliečio šeimoje užsienyje gimusių ir gimimu įgijusių dvigubą pilietybę vaikų (jiems nereikia pasirinkti, sulaukus 20 metų) ir Lietuvoje gimusių bei kartu su tėvais dar iki pilnametystės kitos šalies pilietybę įgijusių vaikų.

Gerinti bankų klientų informavimą. Seimo narys prof. dr. Kęstutis Masiulis kreipėsi į Lietuvos banką, atkreipdamas dėmesį į nuolat augančius mokesčius už bankų ir kitų finansinių institucijų operacijas grynaisiais pinigais: „Bankai vis didina mokesčius už

operacijas su grynaisiais pinigais, neretai iškart keliais šimtais procentų, tačiau klientai apie tai informuojami netinkamai, atsiunčiant kokią nors nuorodą į ilgą dokumentą ar pan. Parduotuvėje aiškiai matome, kiek kainuoja kuri prekė, o bankinių paslaugų įkainiai yra randami sudėtingai, dėl to neretai žmonės skundžiasi, kad permokėjo už atskirą operaciją, ir būtų jos nevykdę, jei būtų žinoję, kiek tai kainuos.“ Neseniai paviešintas atvejis, kai klientas, įnešęs grynųjų pinigų į savo bankinę kortelę, už operaciją gavo 60 eurų sąskaitą.

„Sveikinu iniciatyvą perkelti kuo daugiau paslaugų į elektroninę erdvę, bet tai turi būti daroma aiškiai ir skaidriai. Lietuvos bankas galėtų sutarti arba įpareigoti finansines institucijas aiškiau nurodyti kiekvienos operacijos įkainius. Tam galėtų būti pasitelkiamos išmaniosios technologijos, bankomatai, internetas, trumposios žinutės ir kitokie būdai“, – sakė K. Masiulis. 2019 m. 88 proc. Lietuvos gyventojų turėjo mokėjimo sąskaitą pas Lietuvos ar užsienio mokėjimo paslaugų teikėją. ■

ŠVIETIMO, MOKSLO IR SPORTO MINISTERIJOS PRANEŠIMAI

Darbą pradėjo švietimo, mokslo ir sporto ministrė prof. Jurgita Šiugždinienė. Švietimo, mokslo ir sporto ministrės Jurgitos Šiugždinienės prioritetiniai tikslai – vienodos starto pozicijos visiems Lietuvos vaikams, geros darbo sąlygos mokytojams, pasaulinio lygio pedagogų rengimas. Siekiant šių tikslų, gruodžio 11 d. darbą pradėjusi ministrė J. Šiugždinienė pabrėžia nacionalinio susitarimo dėl pokyčių švietime svarbą. Būtina mažinti ugdymo rezultatų atotrūkį tarp miestų ir rajonų mokyklų. „Kiekvienam vaikui svarbu sudaryti vienodas galimybes ir sukurti reikiamas sąlygas įgyti gerą išsilavinimą“, – sako ministrė J. Šiugždinienė.

Pasak ministrės, šiam tikslui pasiekti būtinas šiuolaikiškas, subalansuotas ugdymo turinys ir stiprūs, motyvuoti mokytojai, kuriems reikia kurti patrauklias darbo sąlygas, stiprinti pedagogų rengimą ir kvalifikacijos tobulinimą. Studijų ir mokslo srityje būtina orientuotis į tarptautinį konkurencingumą. Siekiant stiprinti aukštąjį mokslą, reikia per-

žiūrėti valdymo ir finansavimo modelį, didinti mokslo finansavimą. Sporto srityje dėmesys bus skiriamas ir aukšto meistriškumo, ir visuomenės fizinio aktyvumo veikloms – visuomenės sveikatinimui, judriai gyvensenai.

Jurgita Šiugždinienė yra įgijusi socialinių mokslų daktaro laipsnį Kauno technologijos universitete. 2009–2012 m. Ministro Pirmininko tarnyboje ėjo Strateginio valdymo departamento direktoriaus, vicekanclerio, laikinojo kanclerio pareigas. Dirbo Jungtinių Tautų vystymo programoje ir turi daugiau kaip 15 metų tarptautinio konsultacinio darbo patirtį viešojo valdymo srityje. 2013–2015 m. buvo Kauno technologijos universiteto (KTU) Socialinių, humanitarinių mokslų ir menų fakulteto dekanė, 2015–2017 m. – šio universiteto prorektorė studijoms, 2017–2018 m. ėjo KTU laikinojo rektoriaus pareigas, 2018–2020 m. buvo Europos technologinių mokslų universitetų asociacijos valdybos narė ir viceprezidentė studijoms. Aktyviai dalyvavo Vyriausybės kanceliarijos

kuruojamos programos „Kurk Lietuvai“ veikloje. 2020 m. išrinkta į Seimą, priklausant Tėvynės sąjungos–Lietuvos krikščionių demokratų frakcijai.

J. Šiugždinienė apdovanota Prancūzijos Vyriausybės akademinių palmių apdovanojimu už nuopelnus Prancūzijos kultūrai.

Švietimo, mokslo ir sporto sričiai numatoma papildomai didinti finansavimą. Vyriausybės posėdyje pritarta 2021 m. biudžeto projektui, kuriame numatoma 25,8 mln. eurų papildomai skirti švietimo, mokslo ir sporto sritims. Lyginant su 2020 m., ateinančių metų biudžeto finansavimas šioms sritims išauga 370,5 mln. eurų.

Patobulinus 2021 m. biudžeto projektą, numatyti papildomi 15,1 mln. eurų valstybės biudžeto asignavimų ugdymo įtraukties stiprinimui: papildomoms mokytojų padėjėjų pareigybėms steigti nuo ateinančių metų pradžios – 3,7 mln. eurų, socialinę riziką patiriančių vaikų ikimokykliniam ugdymui užtikrinti (ugdymui, pavėžėjimui, maitini-

mui), įgyvendinant švietimo įstatymo pakeitimus, kurie įsigalios nuo kitų mokslo metų pradžios, – 1,3 mln. eurų, švietimo pagalbos specialistų darbo apmokėjimui didinti ir papildomoms švietimo pagalbos specialistų pareigybėms įsteigti – 10,1 mln. eurų.

Pridedama 0,4 mln. eurų ankstyvajam ugdymui lietuvių kalba tautinių mažumų mokyklose, papildomai fizinio ugdymo pamokai 8 kl. ir matematikos pamokai 10 kl. – 1,6 mln. eurų. Auklėtojų, koncertmeisterių, akompaniatorių ir švietimo įstaigose dirbančių bibliotekininkų darbo užmokesčiui padidinti numatyta 3,6 mln. eurų. Papildomos lėšos numatytos pradedančių mokslo ir studijų darbuotojų atlyginimams, kad po doktorantūros tęsiant akademinę karjerą jų pajamos nemažėtų, – 5,2 mln. eurų. Iki šiol buvo susiduriama su situacija, kad doktoranto stipendija yra didesnė už pradedančiojo akademinio darbuotojo atlyginimą. *Parengta pagal ministerijos Komunikacijos skyriaus pranešimus* ■

Baltarusijos demokratinei opozicijai įteikta A. Sacharovo premija

■ Atkelta iš 4 p.

Cichanouski, žmogaus teisių organizacijos „Viasna“ įkūrėjas Ales Bialiacki, darbininkų judėjimo lyderis Sjarhei Dyleuski, „Telegram“ kanalo NEXTA įkūrėjas Stsiapan Putsila, politinis kalinys Mikola Statkevič ir kiti visuomenės veikėjai.

Siekdamas numatyti tolesnę paramą šios šalies demokratinei opozicijai, gruodžio 18–21 d. Europos Parlamentas rengė nuotolinę faktų paieškos misiją dėl Baltarusijos,

kurios nariai yra ir Andrius Kubilius (Europos liaudies partija) bei Petras Auštrevičius („Atnaujinkime Europą“). Šių metų laureatą parlamento politiniai lyderiai išrinko spalio 22 d. Premijos vertė – 50 tūkst. eurų. Premija už minties laisvę, pavadinta Rusijos fiziko ir politinio disidento Andrejaus Sacharovo garbei, nuo 1988 m. kasmet skiriama asmenims ir organizacijoms, ginančioms žmogaus teises ir laisves. Pernai ji atiteko ekonomistui Ilhamui Tohti, kovojančiam už Kinijos uigūrų mažumos teises. ■

Tirino siekis – parklupdyti visą tautą. EP nuotrauka

NAUJI TYRIMAI IR PROJEKTAI

Projektas „Virtualus LMA Vrublevskių bibliotekos kultūros vertybių portalas: skaitmeninių istorijų pasakojimai“

Ramutė Grabauskienė

Naujoji svetainė suteiks patogią prieigą pažinti kultūros paveldą virtualiose parodose. Lietuvos mokslų akademijos (LMA) Vrublevskių biblioteka saugo ir nuolat gausina sukaupą unikalų mokslinę, kultūrinę, istorinę ir ugdomąją vertę turintį skaitmeninio kultūros paveldo turinį, kurio apimtis – daugiau nei 48 tūkst. skaitmeninių objektų. Visuomenei pateikiant kultūros paveldą, Vrublevskių biblioteka, kaip atminties institucija, išskirtinį dėmesį teikia virtualioms parodoms, kaip vienai iš bibliotekoje saugomo kultūros paveldo sklaidos priemonių. Virtualios parodos sudaro galimybes kokybiškai ir patraukliai atskleisti kultūros paveldo turinį, sukuria vartotojui patogesnę prieigą susipažinti su skaitmenizuotais kultūros paveldo objektais.

Iki šiol Vrublevskių bibliotekos svetainėje pristatomų virtualių parodų skirtingas

Lietuvos kultūros tarybos logotipas

informacinis ir vizualinis pateikimas buvo nepatogus vartotojams, todėl Vrublevskių biblioteka 2020 m. vasarą inicijavo projektą, skirtą naujai, vartotojui patraukliai, bendro vaizdinio dizaino svetainei sukurti. Jame virtualiais pasakojimais bus pristatomi bibliotekoje saugomi kultūros paveldo objektai.

Lietuvos kultūros taryba 2020 m. liepos 28 d. sprendimu Nr. 1LKT-74 (1.2) iš Kultūros rėmimo fondo lėšų skyrė dalinį finansavimą programos „Kultūros ir meno organizacijų naujų produktų ir paslaugų kūrimas“ (Kultūros paveldo sritis, kodas 02-007-01-01-02) LMA Vrublevskių bibliotekos projektui „Virtualus Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos kultūros vertybių portalas: skaitmeninių istorijų pasakojimai“ įgyvendinti 2020 rugpjūčio 3 d. – gruodžio 31 d. laikotarpiu. Projekto tikslas – patogiai ir patraukliai pateikti kultūros paveldo atmintį ir pristatyti Vrublevskių bibliotekos archyve sukaupą bei aprašytą vertingą kultūros paveldą visuomenei svetainės virtualiomis parodomis.

Svetainėje bus sutelktos šioje bibliotekoje dabar rengiamos ir anksčiau parengtos teminės, asmenų, kultūros ir meno istorijos įvykių bei reiškinų virtualios parodos. Svetainėje įdiegtas prisitaikančio dizaino sprendimas leis patogiai žiūrėti virtualias parodas kompiuteriuose ir kituose mobiliuose įrenginiuose. Virtualiose parodose vaizdu, garso ar vaizdo įrašu ar dar kitaip pristatant skaitmeninį kultūros paveldo objektą, bus pateikiama ir jo aprašomoji informacija (metaduomenys), išplečianti dokumento esmę ir

LMA Vrublevskių biblioteka Vilniuje

padedanti atpažinti turinį, sukūrimo aplinkybes, kultūrinę reikšmę. Svetainėje taip pat bus pateikiamas aiškus publikuojamo turinio ir skaitmenizuotų kultūros paveldo objektų naudojimo teisinis ženklavimas. Virtualaus LMA Vrublevskių bibliotekos kultūros vertybių portalo (skaitmeninių istorijų pasakojimai) lankytojai virtualiomis parodomis galės dalintis socialiniuose tinkluose. Šis portalas turės ir versiją anglų kalba.

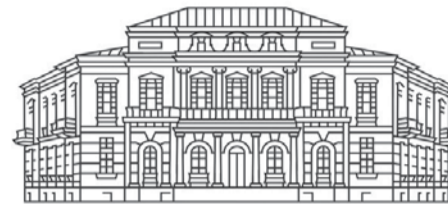
Kuriamoje virtualioje Vrublevskių bibliotekos kultūros vertybių svetainėje lankytojai galės susipažinti su projekto metu sukurta nauja virtualia paroda „Apie šventąjį Jeronimą ir jo pasekėjus“, skirta šventojo 1600-osioms mirties metinėms paminėti. Parodos autorės – A. Zemkajutė ir dr. Skirmantė Smilingytė-Žeimienė. Parodoje bus pristatyti unikalūs šv. Jeronimo gyvenimą ir veiklą atspindintys kultūros paveldo

Projekto partnerių – Lietuvos literatūros vertėjų sąjungos logotipas

dokumentai, saugomi ne tik LMA Vrublevskių bibliotekoje, bet ir kitose atminties institucijose. Parodą reikšmingai papildo menotyrininkės dr. Skirmantės Smilingytės-Žeimienės atrinkti ir pristatomi šv. Jeronimo atvaizdai iš Lietuvos bažnyčių.

Svetainės lankytojams taip pat bus pristatytos dvi svarbios virtualios parodos. Pirmoji – „Mnemosinės sodai: UNESCO Pasaulio atmintis LMA Vrublevskių bibliotekoje“, skirta Vrublevskių bibliotekoje saugomiems 12 dokumentų ir daliai vienos

LMA Vrublevskių bibliotekos siluetas

kolekcijos, nuo 2006 iki 2019 m. įrašytų į UNESCO Lietuvos nacionalinį registrą „Pasaulio atmintis“. Parodos autorė – dr. Daiva Narbutienė. Virtualioje parodoje publikuojamų rankraštinų dokumentų aprašus pateikė dr. Rima Cicėnienė ir Erika Kuliešienė. Kita paroda „Atkurta Lietuvos kariuomenei – 100“ svetainės lankytojui leis susipažinti su atkurtos Lietuvos kariuomenės istorijos dalimi iš bibliotekoje saugomų Lietuvos kariuomenės dokumentų bei ikonografijos. Parodos autorė – R. Sperskienė.

Ateityje svetainė bus gausinama, todėl jos lankytojai galės susipažinti ir su kitomis LMA Vrublevskių bibliotekos darbuotojų parengtomis parodomis, pristatančiomis šioje bibliotekoje saugomą kultūros paveldą.

Projekto pridėtinę vertę kuriantys dalyviai:

– Lietuvos kultūros tyrimų instituto Sakralinio paveldo skyriaus vyresnioji mokslo darbuotoja, menotyrininkė, humanitarinių mokslų dr. **Skirmantė Smilingytė-Žeimienė**, dalyvaujanti projekte kaip projekto naujos virtualios parodos kūrėja ir konsultantė;

– Lietuvos literatūros vertėjų sąjunga, kaip projekto partnerė, teikianti konsultacijas dėl LMA Vrublevskių bibliotekos kultūros vertybių portalo taisyklingos kalbos vartosenos.

Svetainės kūrėjas – UAB „DIZI“. Projektą iš dalies finansuoja Lietuvos kultūros taryba. Jį vykdo LMA Vrublevskių biblioteka. Projekto vadovė – Ramutė Grabauskienė. ■

Ką Lietuvos akademinė bendruomenė žino apie Europos socialinį tyrimą?

Dr. Gintarė Vazonienė, dr. Karina Kravčenko

Europos socialinis tyrimas (toliau – EST; angl. *European Social Survey*) yra kas dvejus metus Europoje atliekama tarptautinė apklausa apie skirtingų šalių gyventojų požiūrius, įsitikinimus ir elgseną. 2001 m. pradėta vykdyti tyrimas jau dalyvavo daugiau nei 30 Europos šalių, o Lietuva įsitraukė 2008 m. EST už inovacijas tarpkultūrinuose apklausų tyrimuose 2005 m. apdovanotas Europos Sąjungos Dekar-

to prizų ir yra pripažintas kokybiškiausiu socialiniu tyrimu Europoje. Nuo 2013 m. EST veikia kaip Europos mokslinių tyrimų infrastruktūros konsorciumas (EMTIK), o 2016 m. Europos mokslinių tyrimų infrastruktūrų strategijos forumas (EMTISF) jam suteikė EMTISF Gairių statusą. Nuo 2019 m. EST Lietuvoje įgyvendina Vytauto Didžiojo universitetas (VDU), o lauko tyrimus vykdo UAB „RAIT“.

EST EMTIK sukūrė daugybę išteklių (tyrimo duomenų rinkiniai, elektroninės mokymosi priemonės, mokymo kursai ir seminarai, svarbiausių tyrimo rezultatų bukletai ir pan.), kuriais gali naudotis ir jau naudojasi įvairios tikslinės visuomenės grupės: dėstytojai, tyrėjai, mokslininkai, studentai, politikai, žurnalistai ir kt. EST yra žinomas dėl įvairių visuomenei aktualių temų, kurios sudaro EST klausymą. Pavyzdžiui, kiekvienoje bangoje atsikartojančios temos yra žiniasklaida ir socialinis pasitikėjimas; politika; subjektyvi gerovė; socialinė

atskirtis; religija; tapatybė; socialinis demografinis visuomenės profilis; žmogiškosios vertybės. Kintantys temų moduliai, kurie buvo įgyvendinti ir Lietuvoje, yra dar įvairresni – gyventojų požiūriai į socialinę gerovę, šeimą ir darbą; pasitikėjimas baudžiamuoju teisingumu; demokratijos suvokimas ir vertinimas; požiūriai į migraciją, sveikatos ir socialinę nelygybę, klimato kaitą ir energetiką, teisingumą ir sąžiningumą, gyvenimo ciklo pokyčius. Galima drąsiai teigti, kad EST apklausą sudarančių temų įvairovė ir gausa bei didžiulis duomenų, surinktų laikantis aukščiausių metodologinių standartų, masyvas skirtingų disciplinų mokslininkams suteikia unikalią galimybę įvairiais rakursais tyrinėti ir geriau pažinti Europos visuomenę.

Siekdama sužinoti, kaip šis vienas didžiausių ir kokybiškiausių tyrimų visoje Europoje yra žinomas Lietuvos akademinė bendruomenei, VDU mokslininkų komanda atliko internetinę apklausą. Siekiant išsiaiškinti EST žinomumo pokytį per pastarąjį

tyrimo įgyvendinimo laikotarpį, kai buvo aktyviai įgyvendinamos įvairios EST viešinimo priemonės, apklausa buvo vykdoma du kartus – 2019 ir 2020 m. spalio–lapkričio mėn. Pagrindiniai klausimai, kurie buvo užduoti respondentams:

• Ar Jūs esate girdėję apie Europos socialinį tyrimą?

• Ar kada nors teko naudotis EST duomenimis?

• Iš kokių šaltinių sužinojote apie EST?

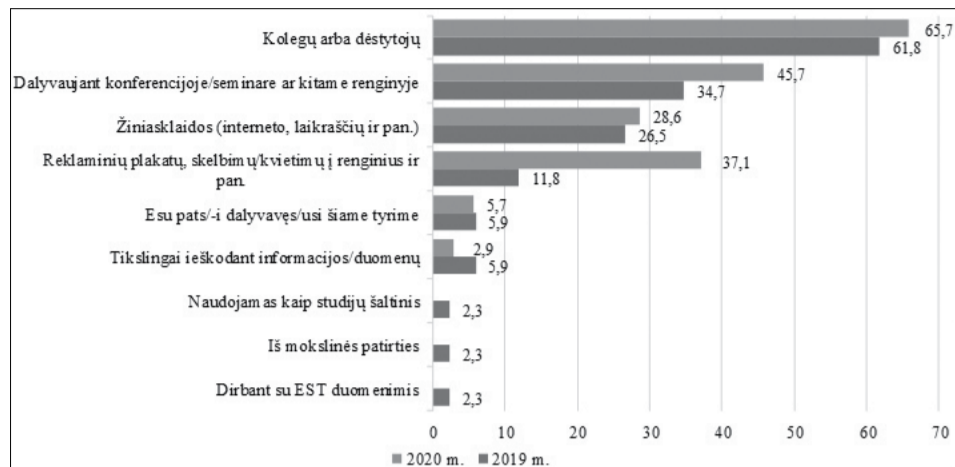
• Kokiais tikslais naudojote EST duomenis?

• Kokiais tikslais, Jūsų nuomone, gali būti naudojami EST duomenys?

Apklausoje dalyvavo Lietuvos universitetų ir kolegijų dėstytojai, tyrėjai, mokslininkai, studentai ir administracijos darbuotojai, o jų nuomonės EST žinomumo įvairiais klausimais buvo skirtingos. 2019 m. internetinėje apklausoje dalyvavo 123 respondentai

Ką Lietuvos akademinė bendruomenė žino apie Europos socialinį tyrimą?

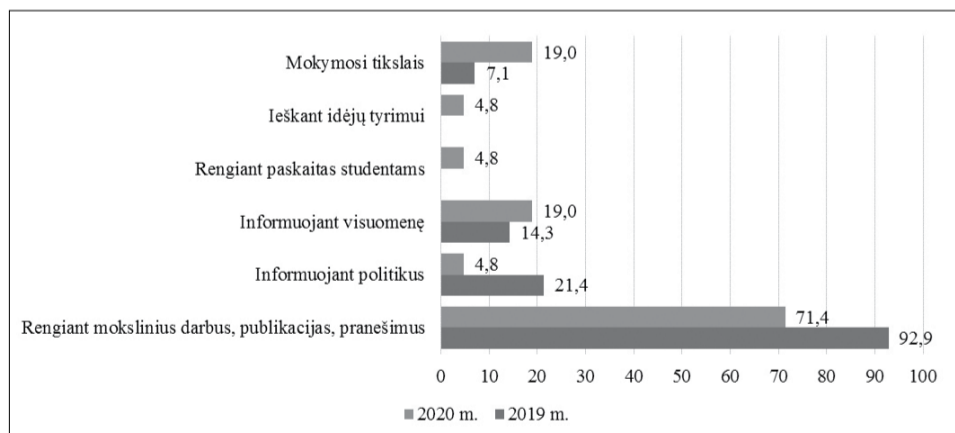
1 pav. Šaltiniai, iš kurių respondentai sužinojo apie EST 2019–2020 m. (proc.)

■ Atkelta iš 6 p.

(98 universitetų ir 25 kolegijų atstovai). Aktyviausi buvo studentai – jų apklausoje dalyvavo net 52 proc. 38 proc. sudarė dėstytojai, o likusieji atstovavo mokslo darbuotojams, administracijos darbuotojams ir doktorantams. 2020 m. atliktoje pakartotinėje apklausoje dalyvavo beveik dvigubai mažiau respondentų – 66 universitetų ir 1 kolegijos atstovai (iš viso 67 respondentai). Iš jų daugiau nei 50 proc. buvo dėstytojai, 34 proc. – studentai, 12 proc. sudarė mokslo darbuotojai, o likusieji save priskyrė administracijos darbuotojams ir doktorantams.

Rezultatai atskleidė, kad EST žinomumas Lietuvos akademinėje bendruomenėje nuo 2019 m. svariai padidėjo. 2019 m. tik 28 proc. respondentų teigė girdėję apie EST, o 2020 m. tokių buvo net 52 proc. Padidėjo ir EST

duomenų naudojimas – 2019 m. EST duomenis naudoję teigė tik 11 proc. apklaustųjų, o 2020 m. tokių respondentų buvo jau 32 proc. Toks EST žinomumo ir EST duomenų naudojimo šuolis patvirtina 2019 ir 2020 m. įgyvendintų viešinio veiklų efektyvumą – per nurodytą laikotarpį EST įgyvendinanti VDU mokslininkų komanda suorganizavo net kelis metodologinius statistinių duomenų analizės mokymus bei du EST duomenų viešinio renginius, kuriuose EST duomenų pagrindu parengtus mokslinius pranešimus skaitė studentai ir dėstytojai; parengė ir publikavo mokslinius bei mokslo populiarinimo straipsnius, kuriuose analizuoti EST duomenys; EST aktyviai viešinamas „Facebook“ socialinio tinklo paskyroje *EST Lietuvoje*; EST duomenys naudojami kaip mokymo medžiaga studentams statistikos paskaitų metu ir kt.

2 pav. Respondentų EST duomenų panaudojimo tikslai 2019–2020 m. (proc.)

Kadangi EST veiklos Lietuvoje viešinamos skirtingais būdais ir priemonėmis, EST komanda domėjosi, iš kokių šaltinių respondentai sužinojo apie EST (žr. 1 pav.).

Apklausoje rezultatai rodo, kad akademinė bendruomenė prieinamausias informacijos šaltinis yra asmenys, su kuriais jie dirba ar studijuoja, t. y. kolegos ar dėstytojai. Taip pat prie EST žinomumo sklaidos prisideda ir EST viešinimas žiniasklaidoje, socialiniuose tinkluose bei skirtingi mokslo renginiai, į kuriuos yra kviečiami ar kuriuose dalyvauja respondentai.

Siekiant sužinoti, kiek universitetų ir kolegijų atstovai jau yra pažengę EST duomenų pažinime ir naudojime, buvo klausta, kokiais tikslais respondentai jau yra naudoję EST duomenis ir kokiais tikslais, jų nuomone, minėtų duomenis galima naudoti (2 ir 3 pav.).

Kaip matome, tiek 2019 m., tiek 2020 m. svarbiausia EST duomenų paskirtis yra jų naudojimas rengiant mokslinius darbus ir pranešimus. Be EST duomenų reikšmingumo moksle, jie tampa vis aktualesni ir politikos formavime – gali būti ir yra naudojami, informuojant politikus apie tai, kaip gyvena šalies visuomenė, kokie jos požiūriai ir nuostatos įvairiais, su EST tematikomis susijusiais, klausimais. Nors apklausoje vykdyto laikotarpiu EST duomenų panaudojimo rodikliai visuomenės informavime beveik nepasikeitė ir išliko nedideli, galima pastebėti, kad 2020 m. daug daugiau respondentų teigė manantys, kad EST duomenys gali būti puiki priemonė informuoti visuomenę apie jai aktualias įvairias gyvenimo sritis. Todėl

galima teigti, kad EST duomenų panaudojimo sričių spektras yra gana platus ir duomenys gali būti naudingi ne tik mokslinėje veikloje, bet ir bendradarbiaujant tiek su politikais, tiek su plačiąja visuomene.

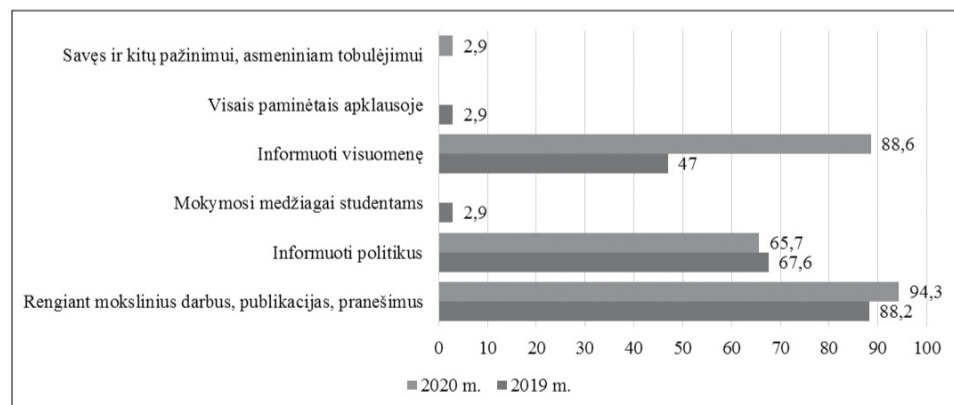
Apibendrinant, apklausoje rezultatai atskleidė, kad ne vienerius metus Lietuvoje įgyvendinamas EST kuria įvairialypę pridėtinę vertę – tiek įvairioms akademinės bendruomenės grupėms, tiek politikams, tiek visuomenei apskritai. Taip pat galima teigti, kad įgyvendinama EST viešinimo veikla neabejotinai prisideda prie tyrimo populiarumo, žinomumo ir platesnio duomenų naudojimo akademinėje bendruomenėje didinimo. Būtent tai ir yra viena iš prioritetinių VDU mokslininkų komandos numatytų sričių, įgyvendinant EST Lietuvoje.

Apie EST Lietuvoje daugiau informacijos rasite internetinėje svetainėje www.europeansocialsurvey.org/about/country/lithuania/ess_lithuania.html;

„Facebook“ *EST Lietuvoje*.

EST duomenys laisvai prieinami internetinėje svetainėje www.europeansocialsurvey.org/data/round-index.html

Straipsnis parengtas, įgyvendinant Vytauto Didžiojo universiteto vykdomą projektą „Lietuvos narystės Europos socialinio tyrimo Europos mokslininkų tyrimų infrastruktūros konsorciume plano įgyvendinimas“, kurį finansuoja Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija ir Lietuvos mokslo taryba (Sutarties Nr. VS-3). Autorės atstovauja EST Lietuvoje įgyvendinančiai komandai

3 pav. Respondentų nuomonė apie tai, kaip gali būti naudojami EST duomenys 2019–2020 m. (proc.)

NAUJOS STUDIJŲ PROGRAMOS

Pastatus statys robotai?

Neda Černiauskaitė

Statybų sektorius pasaulyje auga vis sparčiau. Remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2019 m. statybos darbų atlikta už 2,4 mlrd. eurų, t. y. dešimtadaliu daugiau nei praėjusiais metais. Statybų sektorius sparčiai keičiasi ir žengia į tarptautinę rinką. Skaitmeninės technologijos ir dirbtinis intelektas netolimoje ateityje taps neatsiejama statybos specialistų darbo dalimi.

Pokyčiai statybų sektoriuje. Kokie jie?

Ketvirtoji pramonės revoliucija, visuotinė skaitmenizacija, robotizacija ir su jomis susijusių technologijų vystymasis keičia pasaulį, o šiuos pokyčius galime pajusti daugelyje sričių, tarp jų ir statybose. Lietuvos statybininkų asociacijos (LSA) prezidentas Dalius Gedvilas sako: „Šiandien pagrindinis prioritetasis – statybų greitis ir kokybė. To pasiekti neįmanoma be skaitmeninių technologijų naudojimo projektavimo ir statybos procese. Pavyzdžiui, prieš penkis dešimtmečius Sidnėjaus operos teatras buvo pastatytas per 14 metų, o šiandien statybininkai visą Olimpinių miestelį ar Londono Olimpinių stadioną pastato per 5 metus. Ryš-

kus pokyčius matome ir Lietuvoje: Sporto rūmai prieš kelis dešimtmečius buvo statomi 6 metus, o dabar aukščiausius reikalavimus atitinkančioms „Continental“ ar „Vakarų medienos grupės“ gamyklų statyboms prireikia vos 2 metų.“

Pasak pašnekovo, anksčiau naudotus popierinius statinio projekto modelius ir šūsnis popierinių brėžinių pakeitė skaitmeniniai projekto modeliai. Statybos procesas planuojamas, o technologiniai procesai valdomi išmaniųjų įrenginių. Statybos dokumentai perkeliama į skaitmeninę laikmeną. Viso statinio informacija kaupiama skaitmeniniu formatu. LSA prezidentas

Statybos inžinieriai

pasakoja: „Ateityje pastatai bus projektuojami ir jų duomenys kaupiami tik skaitmeninėje erdvėje. Kiekvienas statinys turės savo

■ Nukelta į 8 p.

Pastatus statys robotai?

Lietuvos statybininkų asociacijos prezidentas Dalius Gedvilas

■ Atkelta iš 7 p.

informacinius modelius su 3D vaizdais. Statybos elementai ir detalės bus spausdinami 3D spausdintuvais. Vystysis aplinką tausojanti statyba. Jau išbandomi robotai, kurie gali atlikti tokius darbus, kaip plytų klojimas, mūrijimas ar armatūros tvirtinimas. Tai reiškia, kad jie gali daryti daug, o gal net ir visus žmonių atliekamus darbus statybvietėse. Pavyzdžiui, praėjusiais metais Šveicarijoje duris atvėrė robotų pastatytas namas, o Seulo robotų muziejaus statyboms, kurias planuojama baigti 2022-aisiais, taip pat pasirinkti tik robotai.“

Kokie įgūdžiai bus reikalingi ateities statybininkams?

Anot D. Gedvilo, kartu su technologine pažanga atsiranda ir naujų įgūdžių poreikis darbo rinkoje. Ateities statybose skaitmeninius duomenis apdoros ir daugelį darbų atliks dirbtinis intelektas, todėl bus reikalingi specialistai, gebantys jį išmaniai valdyti. „Jau šiandien statybose reikia tokių specialistų, kurie ne tik išmano statybos technologiją, procesus, statybinių medžiagų įvairovę, bet ir geba naudotis skaitmeninėmis technologijomis, bendrauja daugiau nei viena kalba, turi statinio informacinio modeliavimo bei kitų naujų kompetencijų. Tai – ateities profesija kūrybingiems žmonėms.“

Augant Lietuvos statybų sektoriaus eksportui ir tarptautinių infrastruktūros projektų skaičiui, statybų įmonės į savo komandų gretas nori priimti vis daugiau aukštos kvalifikacijos specialistų. Sparčiai auga projektuotojų ir inžinierių poreikis, tačiau darbo rinkoje matome rekordinį kiekį nekvalifikuotų statybininkų, negalinčių rasti sau darbo vietos. Verslas keičiasi ir jam reikia vis daugiau tokių specialistų, kurie geba dirbti su išmaniomis technologijomis ir taikyti inovacijas praktinėje veikloje. Todėl mokymo įstaigos turi paruošti rinkos poreikius atitinkančius ir perspektyvius specialistus.

Atsižvelgiant į rinkos tendencijas – naujos studijų programos

Pasak Vilniaus Gedimino technikos universiteto (VGTU) Statybos fakulteto dekaną prof. dr. Algirdo Juozapaičio, universitetai gerai suvokia Lietuvos pramonės ir statybos sektoriaus iššūkius. Šiuolaikinės statinių

„Continental“ gamykla. Lietuvos statybininkų asociacijos nuotrauka

projektavimo, statybos ir gamybos organizavimo bei objekto eksploatacinio valdymo technologijos grindžiamos statinio informacinio modeliavimo (angl. BIM) koncepcija

Lietuvoje įtvirtinti šią koncepciją ėmėsi pats statybų sektorius. Vienas pirmųjų ir svarbiausių naujos kartos statybos inžinerijos srities specialistų rengimo uždavinių – parengti absolventus, turinčius gebėjimų dirbti projekto BIM srities vadovais, gebančius suvokti artėjančias technologines permainas. „VGTU Statybos fakultete nuo 2015 m. vykdomos antros pakopos studijos pagal naują, pirmąją Lietuvoje Statinio informacinio modeliavimo studijų programą. Pastarieji studijų metai parodė, kad ši programa sulaukė ne tik norinčių studijuoti, bet ir būsimų statybos sektoriaus darbdavių didelio dėmesio. Programą baigę specialistai įsidarbina ir sėkmingai tęsia veiklą daugelyje Lietuvos statybos sektoriaus įmonių ir orga-

nizacijų, valstybės įstaigų“, – teigia prof. dr. A. Juozapaičio.

Anot Statybos fakulteto dekaną, šiaudien BIM pasaulis jau nebegali sutalpinti ir suvaldyti technologijų ir procesų įvairovės ketvirtosios pramonės revoliucijos kontekste. Nuo kitų metų rudenį studentams planuojama pasiūlyti naują pirmos pakopos studijų programą „Statinio informacinio modeliavimo technologijos“. Pagrindinis programos tikslas – parengti profesinei veiklai plataus akiračio specialistus, gebančius vykdyti statinio integruoto projekto BIM koordinatoriaus funkcijas projektų, rangovų, gamybos, eksploatavimo organizacijose ir užsakovo, statytojo įmonėse. Pagal pirmuosius socialinių partnerių ir būsimųjų darbdavių atsiliepimus, šios programos absolventai labai laukiami statybos sektoriuje. *Autorė yra VGTU Komunikacijos projektų vadovė*

NAUJI TYRIMAI

Mokslo premija – bažnyčios istorikei

Rimgailė Dikšaitė

Šiomet Kauno miesto mokslo premija už nuopelnus humanitarinių ir socialinių mokslų srityje skirta Vytauto Didžiojo universiteto (VDU) Istorijos katedros profesorei dr. Vaidai Kamuntavičienei, tyrinėjančiai Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės Bažnyčios istorijos ir to laikmečio mąstysenos istoriją. Mokslininkė pažymi, kad jaučiamas visuomenės domėjimosi valstybės istorija renesansas. Pasak premijos laureatės, buvo pastebėti ir įvertinti Kauno bažnyčių ir vienuolynų tyrimai: „Iškiliausi senamiesčio pastatai, matomi iš toli, – bažnyčios. Jose gausu sukaupytų meno vertybių, tačiau dar svarbiau, kad tai – sakrali erdvė, per amžius pripildyta įvairių skausmingų ir džiaugsmingų maldų. Tai ne šiaip susiklostę meno muziejėliai, o vertybine prasme svarbūs statiniai, kuriuos analizuojant galima suvokti, kaip mąstė prieš mus gyvenę žmonės, kas jiems buvo reikšminga. Jaučiu, kad yra prasminga atskleisti šių pastatų ir už jų sienų vykusių gyvenimų istorines vertes šiuolaikinei visuomenei.“

Profesorė už palaikymą moksliniame darbe yra labiausiai dėkinga savo kolegoms: „Noriu padėkoti VDU Istorijos katedros kolegoms, Kauno istorijos centro darbuo-

VDU prof. Vaida Kamuntavičienė. Jono Petronio nuotr.

tojams ir kitiems Lietuvos mokslininkams – istorikams, menotyrininkams, kurie įvairiapusiškai prisidėjo prie mano mokslinių tyrimų. Vieniems esu dėkinga už nurodytas šaltinių signatūras, pasidalinimą jų kopijomis, kitiems – už kritišką patariamąjį žodį, padaršinius, diskusijas. Esu dėkinga ir

Kauno miesto savivaldybei už šią iniciatyvą remti mokslą ir išryškinti jo vertę. Labai svarbu, kad politikai nepamiršta mokslo. Mokslininkams labai reikia jų paskatinimo.“

LDK laikais būdavo daugiau norinčiųjų stoti į vienuolynus, nei šie turėdavo galimybių priimti

LDK laikais būdavo daugiau norinčiųjų stoti į vienuolynus, nei šie turėdavo galimybių priimti.

Savo moksliniame darbe tyrinėjanti Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės Bažnyčios istoriją, profesorė V. Kamuntavičienė prisimena, kad šia tema susidomėjusi dar studijų metu – lotynų kalbos paskaitose. Už tai ji sakosi esanti dėkinga VDU dėstytojui Sigitui Lūžiui: „Pamenu, dėstytojas skaitymui atnešė Kauno arkivyskupijos kurijos archyve saugomas XVII a. vizitacijos kopiją. Buvo be galo įdomu skaityti aprašymą, kaip atrodė bažnyčia XVII amžiuje, su kokiomis problemomis tekdavo susidurti tuometinių parapijų gyvenime.“

Kaip pasakoja V. Kamuntavičienė, būtent tuo metu ji suvokusi, kad ši tema primiršta istorikų: „Taip po truputį pradėjau skaityti dokumentus, o netrukus gimė pirmieji tyri-

Kauno bernardinų vienuolyno tvora ir Švč. Trejybės bažnyčia. Dabar – kunigų seminarija. Arūno Baltėno nuotr.

mai, pirmieji straipsniai. Pastaraisiais metais pradėjau labiau gilintis į moterų vienuolijų istoriją. Atlikau Kauno benediktinių, Krakų kotryniečių kompleksinius tyrimus, o šiuo metu užsiimu Kauno bernardinų istorijos rašymu.“

Savo nagrinėjamos temos aktualumą profesorė pabrėžia siekiu parodyti, koks gyvenimas kadaise vyko už aukštų vienuolyno sienų. „Bažnyčios vaidmuo LDK visuomenėje buvo kitoks negu šiandien. Šiais laikais neretai mums sunku įsivaizduoti, kaip mergina visam gyvenimui galėjo užsidaryti už aukštų vienuolyno sienų, absoliučiai atsisakyti bendrauti su pasauliečiais. Šiandien, nors ir turime

■ Nukelta į 9 p.

Mokslo premija – bažnyčios istorikei

Kauno Šv. Mikalojaus benediktinų bažnyčia. Aurimo Svedo nuotr.

■ Atkelta iš 8 p.

vienuolių (pavyzdžiui, Kaune nuo pat XVII a. pradžios ligi šiol nepertraukiamai gyvena seserys benediktinės, kurios po kelerių metų minės savo 400 m. jubiliejų), jos jau nebesilaiko tokių griežtų asketiškų papročių. Noriu leisti šiuolaikinei visuomenei suvokti, kad gyvenimas už aukštų vienuolyno sienų nebuvė kankinamai neištveriamas. Priešingai, jis atverdavė tam tikras prasmes, gerai suvokiamas ir patrauklias to meto visuomenei. Tuo metu paprastai būdavo daugiau norinčiųjų stoti į vienuolynus, nei šie turėdavo galimybių priimti, tapti vienuole buvo didelio prestižo ir sėkmės reikalas.

Išbandymas, kaip mokslinius faktus perteikti patraukliai

Visgi ne paslaptis, kad mokslininko kelias nėra lengvas. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės Bažnyčios istoriją nagrinėjanti prof. V. Kamuntavičienė, akcentuodama savo darbo specifiką, pastebi, kad LDK laikų tyrimai reikalauja nemenko pasirengimo, nes „siekiant prakalbinti šaltinius, senosios istorijos tyrėjams, ypač studentams, nemenku išbandymu tampa išmokti senąsias lotynų, lenkų ir kitas kalbas“. Kalbėdama apie mokslo populiarinimui kylančius sunkumus,

profesorė išskiria ir tyrėjų įprotį informaciją perteikti pernelyg moksliskai: „Kartais mums sunku atsitraukti nuo įtraukiančių tyrimų ir užsiimti mokslo populiarinimu. Visuomenėje pastebime savotišką istorijos renesansą, jaučiame didelį poreikį išsiaiškinti istorinius faktus. Populiarėja ir istoriniai romanai. Štai kodėl istorikai šioje srityje yra nepamainomi – moksliniais tyrimais jie suteikia peno visuomenei, prisideda prie jos istorinės atminties formavimosi ir net tam tikrų praeities traumų gydymo.“ *Autorė yra Vytauto Didžiojo universiteto Marketingo ir komunikacijos departamento specialistė*

IŠEIVIJA – LIETUVAI

Išeivijos atstovo dovana – lietuviškos ginkluotės kolekcija

Kolekcijos sudarytojas – Henry Lazarus Gaidis

Šių metų pabaigoje Lietuvos nacionalinį muziejų pasiekė neeilinis kroviny – išskirtinė ginkluotės, karinės aprangos ir archyvinė dokumentų kolekcija. Šią kolekciją išstisus dešimtmečius kaupė ir Lietuvai padovanojo JAV gyvenantis lietuvių kilmės išeivis Henry Lazarus Gaidis. Rinkinyje keli tūkstančiai muziejinių vertybių, kurių didžiąją dalį sudaro ginklai: pistoletai, šautuvai, kardai, durtuvai ir kiti karinės amunicijos pavyzdžiai. Kolekcijoje yra ir gausus karinės aprangos rinkinys: uniformos, kepurės, beretės, šalmai, uniforminiai ir amunicijos diržai, dėklai, antsiuvai.

„Kolekcija išskirtinė ne tik savo dydžiu, turiniu. Net ir negyvendamas Lietuvoje, H. Gaidis surinko itin retus Lietuvos kariuomenėje naudotus ir lietuvių kariams priklausiusius ginklus. Jie atspindi labai įdomų laikotarpį. Seniausios vertybės yra iš XVIII amžiaus pabaigos. Tai ir Napoleono kariuomenės lietuviško ulonų pulko uniforma, 1863–1864 metų sukilimo, Pirmojo ir Antrojo pasaulinių karų dalyvių daiktai. Savo verte išsiskiria Pirmosios Respublikos laikotarpio Lietuvos kariuomenėje naudoti ginklai. Kai kurie eksponatai reprezentuoja ir išeivijos lietuvių bei partizaninio karo su sovietų okupantais laikotarpį. Tai ypatinga

lietuvių kario tiek Lietuvoje, tiek pasaulyje istorija“, – apibendrina Lietuvos nacionalinio muziejaus vadovė dr. Rūta Kačkutė.

Svarbi šios dovanos dalis yra archyvinis rankraštinis fondas. Jame – žymių iš Lietuvos kilusių žmonių apdovanojimai, laiški, dokumentai, jų susirašinėjimas ir asmeniniai daiktai. Kolekcijos archyve sukaupta daug informacijos apie vyskupą Jurgį Matulaitį, daktarą Joną Šliūpą, generolus Stasį Raštikį, Joną Černių, Vincą Vitkauską. Didelę kolekcijos dalį sudaro Lietuvos karo laivo „Prezidentas Smetona“ kapitono Povilo Labanausko archyvas.

Laukia išsamūs moksliniai tyrimai

Kolekcija iš Jungtinių Amerikos Valstijų Lietuvą pasiekė jūrų transportu, jai supakuoti prireikė daugiau nei 60 dėžių. Lietuvos nacionalinis muziejus artimiausiu metu pradės jos parengimo nuolatiniame saugojime, inventorinimo ir mokslinių tyrimų darbus. Pristatyti šį rinkinį visuomenei planuojama ateinančiais, 2021, metais. „Daugiau kaip dvejus metus truko kolekcijos dovanojimo sutarties derinimas, preliminarus katalogo parengimas, transportavimo ir su kolekcijos pervežimu susijusios dokumentacijos

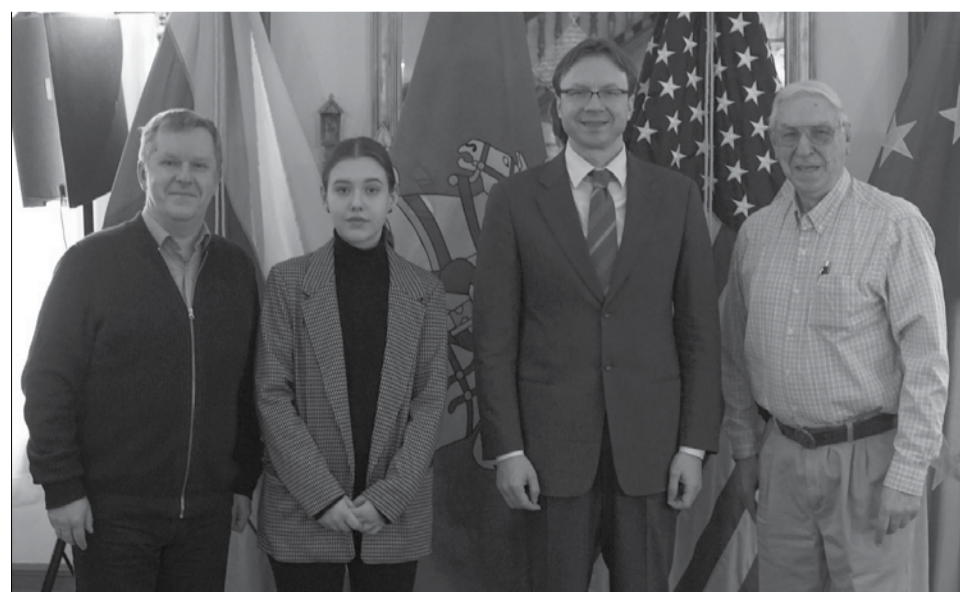

Kolekcijai supakuoti prireikė daugiau kaip 60 dėžių

tvarkymas. Jos sisteminimo ir mokslinių tyrimų etapas taip pat užtruks, tačiau jau dabar matome, kad Lietuvos nacionalinio muziejaus fondai bus papildyti itin reikšmingai – nemažos dalies dovanotos medžiagos analogų muziejuje iki šiol neturėjome. Ko-

lekcijos vertę dar labiau padidina tai, kad ji yra išskirtinai lietuviška“, – teigia Lietuvos nacionalinio muziejaus direktoriaus pavaduotojas – vyr. fondų saugotojas dr. Žygfintas Būčys.

■ Nukelta | 10 p.

Kolekcijos pergabenimu rūpinosi ir Lietuvos ambasada JAV. Iš kairės: Nerijus Treinys su dukra, ambasadorius R. Krikščūnas ir H. L. Gaidis

IŠEIVIJA – LIETUVAI

Išėivijos atstovo dovana – lietuviškos ginkluotės kolekcija

Ginklų kolekcijos eksponatai

■ Atkelta iš 9 p.

Dovanos vertė gali siekti pusę milijono dolerių, tačiau tikslus jos įvertinimas užtruks. Tikėtina, kad vertė tik augs, nes ją sudaro nemažai ypač retų eksponatų, kurių vertė aukcionuose siekia ir kelias dešimtis tūkstančių eurų. Kai kurie eksponatai yra vietiniai ir išskirtiniai. Muziejus dėkoja prie šios kolekcijos dovanojimo Lietuvai svariai prisidėjusiam atsargos vyresniajam leitenantui Nerijui Treiniui, kuris kartu su Lietuvos nacionalinio muziejaus darbuotojais Žyngintu Būčiu ir Vytautu Aleksiejūnu visą šį laiką rūpinosi ir jos perdavimu muziejui bei pargabenimu į Lietuvą. Didelę pagalbą suteikė ir Lietuvos ambasada JAV, Užsienio reikalų ir Krašto apsaugos ministerijos. Kolekcijos pargabenimą į Lietuvą rėmė Lietuvos kultūros taryba.

Garso ir vaizdo įrašai. Lietuvos karo laivo „Prezidentas Smetona“ kapitono Povilo Labanausko archyvas

Apie kolekcininką Henry Lazarus Gaidį

Henry Lazarus Gaidis – XX a. pradžios išėivių iš Lietuvos palikuonis, aktyvus JAV lietuvių bendruomenės narys, Baltimorės lietuvių namų-muziejaus kuratorius. Jis gimė 1940 m. Baltimorėje. 1962 m. baigė Merilando (angl. *Maryland*) universitetą, kuriame studijavo ekonomiką. Tais pačiais metais baigė JAV oro pajėgų karininkų kursus, o vėliau – Federalinio tyrimų biuro specialiųjų agentų akademiją. Visą gyvenimą dirbo FTB agentu, o išėjęs į pensiją – privačiu detektyvu.

Ruošdamasis padovanoti visą gyvenimą kauptą kolekciją Lietuvos nacionaliniam muziejui, H. Gaidis skyrė daug dėmesio apie ją sklaidai. Savo rinkinius eksponavo Baltimorės muziejuje, rengė parodas įvairiuose JAV miestuose, dalyvavo įvairiuose edukaciniuose renginiuose ir parodose.

NAUJOS KNYGOS

Vladislavo Sirokomlės knyga „Nemunas nuo versmių iki žiočių“

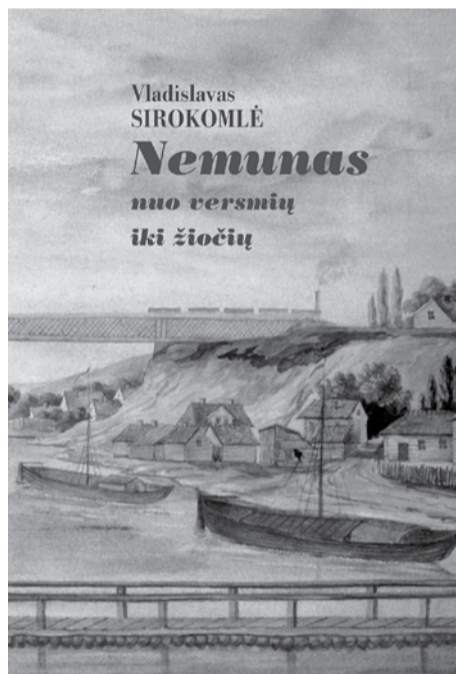
Matas Baltrukevičius

Lenkiškai rašęs poetas bei publicistas Vladislavas Sirokomlė 1860 m. parašė ir po metų Vilniuje išleido Lietuvos kraštotyros ir kelionių įspūdžių knygą „Nemunas nuo versmių iki žiočių“, kurią į lietuvių kalbą 1922 m. išvertė Vasario 16-osios Akto signataras, diplomatas Kazys Bizauskas. 1933 m. ši knyga išleista Kaune, o 1991 m. – Vilniuje. Ši knyga kartotina išleido Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras.

V. Sirokomlės kelionių aprašymai pažintinės vertės neprarado ir mūsų dienomis. Jo pateikti to meto papročiai, butis, antropologinio pobūdžio stebėtojiškos charakteristikos, bandymas apibūdinti tautinius santykius ir lietuvių bei rusinų ribas, pasakojimai apie architektūros paminklus ir juose esančius meno kūrinius turėtų sudominti mūsų dienų kraštotyryninkus, kultūros istorikus ir kiekvieną, besidomintį gimtojo

krašto praeitimi. Turiningų kelionių mėgėjui V. Sirokomlės kelionių aprašymai gali tapti parankinėmis knygomis. Gausia, įvairiapuse informacija, geru medžiagos išdėstymu, puikiu emocijingu stiliumi šie kelionių aprašymai prilygsta šiandieninės lietuviškos turistinės literatūros darbams. Iš lenkų kalbos vertė Stanislovas Žvirgždas ir Regina Koženiausienė (poeziją).

Lietuvos nacionalinės bibliotekos Valskybingumo centro organizuotame knygos pristatyme vertėją Stanislovą Žvirgždą kalbino bibliotekos Lituaniškos skyriaus vyr. metodininkas-tyrėjas Tomasz Blaszcak. Vertėjas papasakojo apie knygos leidybos užkulius, ankstesnių leidimų lietuvių kalba istoriją, V. Sirokomlės talentą, vaizdingiausias Nemuno apylinkes, Zapyškio bažnyčios „užbetonavimą“ ir Nemuno kurortų istoriją. Daugiau informacijos rasite https://www.youtube.com/watch?v=rZv_OEJYX3E. Žinutės autorius yra Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Valskybingumo centro vadovas

Knygos „Nemunas nuo versmių iki žiočių“ viršelis

Kalėdinė dovana iš Čikagos

Elona Vaišnys

Persikrausčius į Čikagą, užsirašiau į „Dainavos“ chorą. Kalėdoms paruošėme kelias dainas. Kadangi negalima buvo kartu repetuoti, teko savo partiją mokytis namuose. Padarytą įrašą reikėjo nusiųsti mūsų dirigentui ir meno vadovui, kuris, padedamas kūrybingų bičiulių, iš atsiųstų atskirų įdainavimų sukūrė chorą.

Man buvo įdomu sužinoti, kaip sukuria tuos virtualius chorus. Dabar žinau. Per ausines pasigirdus tam tikram tonui, girdi akompanimentą ir balsą, dainuojantį tavo partiją, o pats dainuoja sekdamas kompiuterio ekrane diriguojantį dirigentą. Siunčiu nuorodą: <https://youtu.be/Zx1r411ER4k>.

Jei kas nori manęs paieškoti, ieškokite kairiajame sparne, viršuje, priešpaskutinėje eilėje – tokia balta kaip sniegas. Mano marti – dešiniajame sparne, antroje eilėje iš apačios, pirma iš dešinės brunetė.

SVEIKINIMAI

Su šventomis Kalėdomis ir Naujaisiais metais

Per baltą tylą brenda Dieviškos mintys,
Ieškodamos kelių, kuriais ramybė vaikšto.
Ir džiaugsmo spindulio,
Kuriam tiek daug šviesos Kalėdos neša...

Balta žiema – tyra širdis.

Iš jos gerumo tiesiasi keliai
Ir veda Dievas mus per žemės delną,
Per baltą spindesį šv. Kalėdų naktį
Į šventą rytą, auštantį visiems,
Kaip naują gražią viltį
(be COVID...).

Kun. prof. dr. KĘSTUTIS RALYS

Lietuvos Respublikos Prezidentui dr. Gitanui Nausėdai

Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininkei Viktorijai Čmilytei-Nielsen

Lietuvos Respublikos Seimo Laisvės kovų ir valstybės istorinės atminties komisijos pirmininkui prof. dr. Valdui Rakučiui

Dėl 2022 metų paskelbimo Lietuvos laisvės šauklio Romo Kalantos metais Kaunas, 2020 12 14 Nr. 20-1209

2022 m. gegužės 14 d. bus minimos Romo Kalantos susideginimo 50-osios metinės. Vis mažiau lieka žmonių, tiesiogiai patyrusių tą spontanišką lietuvių tautiškumo ir pilietinio priešinimosi proveržį, kurį sovietai vadino Kauno sukilimu ir nacionalistų maištu. Tarp daugelio Kauno miesto gyventojų sovietinės okupacijos laikotarpiu iš tiesių buvo labai stipri pasipriešinimo dvasia, juos vienijo tautinės laisvės ir valstybės nepriklausomybės ilgesys. Septintuoju ir aštuntuoju XX a. dešimtmečiais mieste subrendo jauna gyventojų karta, neįpratusi akiai tikėti tuo, ką jai oficialiai teigė sovietinė valdžia. Ši karta gerai žinojo apie nepriklausomos Lietuvos gyvenimą,

laikinosios sostinės reikšmę, formuojant tautinę lietuvių savimonę, brandinant laisvą asmenybę ir demokratinius principais grindžiamą valstybės gyvenimą. Šias žinias ir prisiminimus jai teikė tėvai ir seneliai, artimų giminių ir pažįstamų istorijos. Visa tai formavo patriotinį ir laisvės siekiais grįstą šios kartos pasaulėvaizdį, kurio aukščiausiu proveržiu ir egzistencine apraiška sovietinės okupacijos metais tapo kauniečio Romo Kalantos dvasinio ir fizinio pasipriešinimo aktas – susideginimas 1972 m. gegužės 14 d. Muzikinio teatro sodelyje.

Lietuvos istorija išsaugojo atminimus apie pokario partizanus, Helsinkio grupę, Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos lei-

dėjus bei platintojus, pagrindinės antisovietinės spaudos kūrėjus. Akivaizdu, kad iki šiol trūksta autentiškų prisiminimų apie legendinę kauniečių kartą – Romo Kalantos amžininę ir bendražygę, patyrusią brutalų smurtą ir represijas. Trūksta priderančio dėmesio šiai iškiliai antisovietinio Lietuvos judėjimo asmenybei, kurios drastiškas poelgis sustiprino patriotines nuotaikas krašte, pademonstravo lietuvių tautos laisvės siekius. Šias viltis vėliau įgyvendino Lietuvos atgimimo sąjūdis.

Prisimindami Romą Kalantą ir jo iššūkį sovietinei sistemai, siekdami deramai įprasinti jo atminimą Lietuvos istorijoje, siūlome 2022-uosius – penkiasdešimtuosius

didvyrio žūties metus – pavadinti Romo Kalantos metais.

Dr. LEONAS MILČIUS

Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo Akto signataras

Doc. dr. INGA STEPUKONIENĖ

Dim. kpt. ALGIRDAS PETRUSEVIČIUS

Vyčio kryžiaus ordino kavaliarius

ANTON VON GRAVROCK

1972 m. gegužės 18–19 d. protesto mitingų Kaune dalyvis

Dr. RAIMUNDAS KAMINSKAS

Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos valdybos pirmininko pavaduotojas,

Lietuvos sąjūdžio Kauno tarybos

pirmininkas

SVEIKINIMAI

Lietuvos mokslo tarybos sveikinimas Lietuvos mokslininkų sąjungai

Lietuvos mokslo tarybos vardu sveikiname su Didžiosiomis Metų šventėmis – gražių šventų Kalėdų ir Naujųjų metų!

2021-aisiais glaudžiau bendradarbiaukime, daugiau pasiekime!

LIETUVOS MOKSLO TARYBOS PIRMININKAS prof. ROMAS BARONAS

Gerbiami Mokslo istorikų ir filosofų bendrijos nariai, mieli kolegos ir bičiuliai, Mums ir visam pasauliui šie metai buvo labai sunkūs, bet žiūrėdamas su optimizmu į Naujuosius linkiu Jums ir Jūsų šeimoms ramių šv. Kalėdų ir sveikatingų bei naujų galimybių kupinų Naujųjų metų.

LIETUVOS MOKSLO ISTORIKŲ ir FILOSOFŲ BENDRIJOS PIRMININKAS dr. RAMŪNAS KONDRATAS

Mielieji,

Šv. Kalėdos mums siunčia didžio džiaugsmo žinią, kad gimė Išganytojas, atnešęs meilę, garbę Dievui aukštybėse ir ramybę žemėje gyvenantiems žmonėms.

Linkiu Jums gyvenimo prasmę teigiančių Šv. Kalėdų, o 2021-aisiais drauge kurkime Lietuvos ateitį, kūrybingai prisimindami praeitį – dešimt LR Seimo paskelbtų atmintinų metų, atveriančių valstybės ir visuomenės raidą, išskirtinių asmenybių gyvenimo ir kūrybos trajektorijas.

Šviesos ir vilties linkėdamas.

Jūsų Lietuvos Respublikos Seimo narys
Stasys Tumėnas *Stasys Tumėnas*
2020 m. gruodis

Nuotrauka V. Lebedžio

Mielieji,

Per didžiąsias metų šventes visi prisimename tai, kas svarbiausia. Didžiausi stebuklai yra mūsų širdyse, galvose ir rankose. Naujaisiais metais linkime rasti vilties, tikėti savo gebėjimais, siekti užsibrėžtų tikslų ir nenustoti domėtis!

VDU ŽEMĖS ŪKIO AKADEMIJA

Tikėdamasis, kad kartu su Saulėgrįžos švente sugrįš į mūsų namus šviesa, tiesa ir gerovė, linkiu Sveikatos, stiprybės ir išvermės.

PAGARBIAI VYTAUTAS NAVAITIS

ŠVIETIMO, MOKSLO IR SPORTO MINISTRĖS SVEIKINIMAS

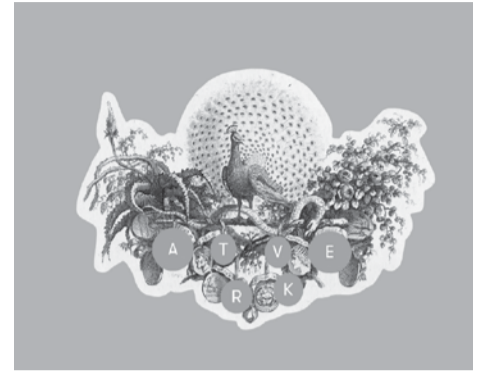
Mielieji,
2020-ieji pasauliui, mūsų šaliai,
mums visiems buvo iššūkių metai, o
iššūkiiai – tai ne tik išbandymas, bet
ir galimybė atsinaujinti, į įprastus
dalykus pažiūrėti kitaip ir ieškoti
naujų, geresnių sprendimų. Kiekvie-
nas iššūkis yra ir nauja pamoka.
Nė kiek neabejoju, kad mūsų šalis
ir mūsų švietimo, mokslo sistema iš
pandemijos išeis daug stipresnė ir
išmanesnė, nei buvo prieš tai.
Dėkoju kiekvienam švietimo, mokslo
bendruomenės nariui už kantrybę,
už indėlį į mūsų vaikų, jaunimo ga-
limybę ugdytis, studijuoti. Dėkoju,

kad visi kartu vieni iš kitų mokėtės,
vieni kitiems padėjote. 2020-ieji iš-
liks mūsų atmintyje ir kaip sutelkto
darbo laikas.
Te artėjantys 2021-ieji atneša ne tik
įkvepiančių ir vaisingų iššūkių, bet
ir taip laukiamos atvangos. Drąsiai,
su švelniu pasitikėjimu ženklime į
naujus metus. Sutikime šventes ku-
pini vilties ir vidinės šviesos. Jaukių
šventų Kalėdų, sėkmingų, viltingų
ateinančių Naujųjų metų!

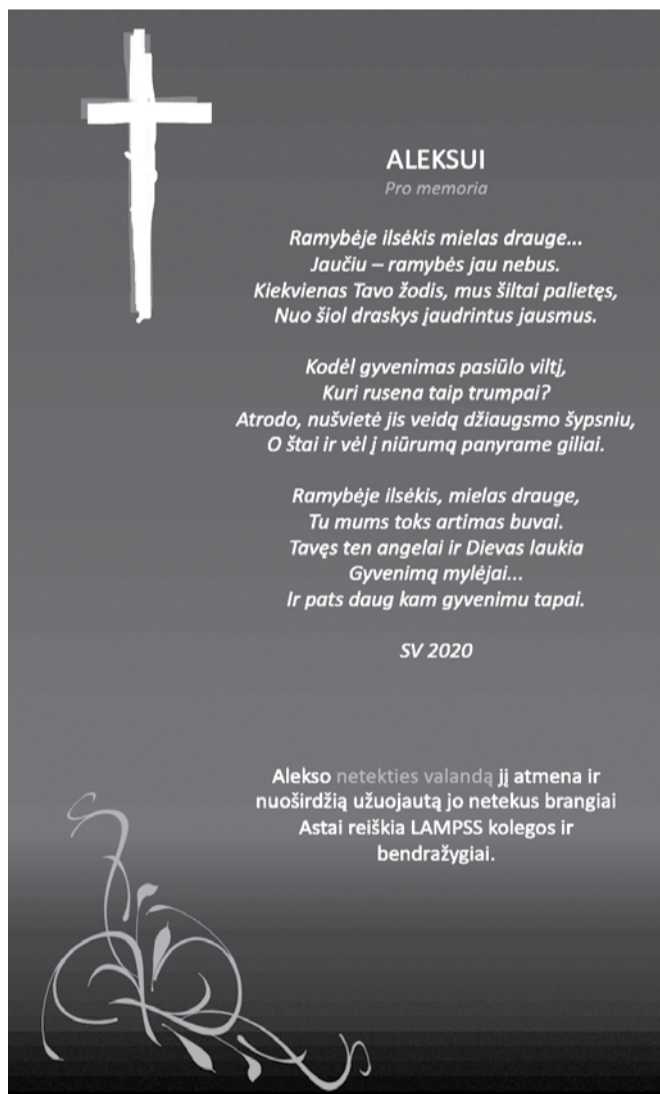
Nuoširdžiai
JURGITA ŠIUGŽDINIENĖ
Švietimo, mokslo ir sporto ministrė

Vilniaus universiteto biblioteka
sveikina su gražiausiomis metų
šventėmis.

Tegu šv. Kalėdos jūsų namuose būna
jaukios ir kupinos ramybės,
o Naujieji metai tebūna viltingi,
nešantys šviesą ir įkvėpimą.

UŽUOJAUTA dėl Alekso Lapinsko mirties

UŽUOJAUTA dėl kultūrologės Irenos Veisaitės mirties

Reiškiame gilią užuojautą **Irenos VEISAITĖS** (1928–2020) artimiesiems ir visai akademinėi bendruomenei. Irena Veisaitė buvo humanitarinių mokslų daktarė, docentė, nuo 1999-ųjų – VPU garbės profesorė, Lietuvos Respublikos Vyriausybės kultūros ir meno premijos (2015) laureatė, 2018 m. apdovanota Lietuvos Respublikos ordino „Už nuopelnus Lietuvai“ Komandoro didžiuoju kryžiumi už Lietuvos vardo garsi-

nimą pasaulyje. Ši neeilinė asmenybė, iškili visuomenės veikėja, palikusi ryškų pėdsaką kultūros istorijos tyrimuose, teatrologijoje ir literatūrologijoje, puoselėjusi humanistinę pasaulėžiūrą, visada gebėjusi pakilti virš nacizmo ir komunizmo brukamos primityvios gyvenimo ir visuomenės susipriešinimo. *Lietuvos mokslininkų sąjunga*, „Mokslo Lietuvos“ redakcija

UŽUOJAUTA dėl rašytojo, visuomenės veikėjo Jono Užurkos mirties

Gruodžio 14 d. mirus krašto apsaugos sistemos kūrėjui, Nepriklausomybės gynėjui, rašytojui, visuomenininkui, dimisijos pulkininkui leitenantui **Jonui UŽURKAI** (1947–2020), sunkią netekties valandą reiškiamo nuoširdžią užuojautą šeimai, artimiesiems ir bendražygiams. Tegul jo pilietiškumo, patriotiškumo ir tautiškumo idėjos bei darbai visada išlieka mūsų atmintyje. *Lietuvos sąjūdžio Kauno taryba ir Kovo 11-osios gatvės bendrija*

Lietuvos mokslininkų laikraščio projektui „Akademinės bendruomenės indėlis į mokslinės informacijos sklaidos ir populiarinimo sistemą“ vykdyti Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas 2020 m. skyrė 8 tūkst. eurų.
„Mokslo Lietuvos“ redakcija

Mokslo Lietuva

Vyriausiasis redaktorius Jonas Jasaitis
Stilistė-korektorė Jolanta Niaurienė
Dizaineris Vilius Zaveckas

Redakcinės kolegijos pirmininkas – Raimundas Dužinskas, nariai: Alvydas Baležentis, Valentinas Baltrūnas, Valentas Daniūnas, Jonas Dautaras, Vygintas Gontis, Nelė Jurkėnaitė, Regina Kvašytė, Milena Medineckienė, Andrius Pukas, Eugenijus Stumbrys, Emilis Urba, Dalia Urbanavičienė, Janina Valančiūtė, Raimundas Kaminskas
Redakcijos adresas: J. Basanavičiaus g. 6, LT-01118 Vilnius
El. paštas mokslolietuva@gmail.com
Laikraštis internete: www.mokslolietuva.lt
Redakcija gerbia savo autorių nuomonę ir mintis, net jei ne visada joms pritaria.
Perspausdinant ar naudojant laikraščio „Mokslo Lietuva“ ir jo internetinio puslapio <http://www.mokslolietuva.lt> paskelbtą medžiagą būtina nuoroda į „Mokslo Lietuvą“.
Laikraštis platinamas tik prenumeratoriams ir redakcijoje.

ISSN 1392-7191
Leidžia
UAB „Mokslininkų laikraštis“
SL Nr. 169
Spausdino
UAB „Petro ofsetas“
Savanorių pr. 174D, LT-03153, Vilnius
Tiražas 500 egz.